Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ оқшоми

ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ШАҲАР РЎЗНОМАСИ

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган. № 8 (7. 397) 1991 йил 11 январь, жума. Баҳоси 8 тийин.

План ва бюджет: охирги тўсиқлар бартараф этилди

М. С. Горбачев билан Б. Н. Ельцин 1991 йил учун муваққат иқтисодий битимни имзолаганликлари натижасида Умумиттифоқ плани ва бюджетига оид ишларни тугатиш борасидаги сўнгги тўсиқлар бартараф этилди. ССЖИ Вазирлар Кенгаши Раисининг биринчи ўринбосари, ССЖИ, Давлат режа қўмитасининг раиси Ю. Д. Маслюков шундай деб ҳисоблайди. У 9 январь куни ССЖИ Олий Кенгаши комитетлари ва комиссияларининг ҳамда палаталарининг кенгайтирилган қўшма мажлисида сўзга чиқди. Мажлисда шу йил учун ССЖИ Давлат плани ва ССЖИ Давлат бюджети тўғрисидаги қонунлар лойиҳасининг сешанба куни бошланган муҳокамасини давом эттирдилар.

Давлат режа қўмитасининг раҳбари Федерация Кенгашининг шанба кунига режалаштирилган мажлиси чоғида муваққат иқтисодий битимни узил-кесил келишиб олиш имконияти борлигига умид билдирди. Унинг фикрига қараганда, марказ ва жумҳуриятлар ўртасидаги муносабатларда ҳушёрлик даври бошланди, Ю. Д. Маслюков шуни таъкидлар экан ,жумладан, қуйидагиларни айтди: Федерация Кенгаши, эҳтимол, ҳужжатга қандайдир ўзгартишлар киритиш мумкин. Лекин энг муҳими,. битимда ССЖИ Президенти билан Россия Федерацияси раҳбарларининг фикрига қараганда, жумҳуриятлар мустақиллиги ва ҳуқуқлари ҳамда умуман Иттифоқ ҳуқуқлари ва вазифалари ўртасида пухта ўйланган мутаносиблик топилган.

М. С. Горбачев билан Б. Н. Ельцин, Ю. Д. Маслюковнинг сўзларига қараганда, мақбул муроса йўлини топганлар, ана шунга мувофиқ корхоналар фойдасидан олинадиган солиқлар тўғрисидаги Иттифоқ қонунининг амал қилиши РСФСЖ

ТАССНИНГ ПАРЛАМЕНТДАГИ МУХБИРЛАРИ КРЕМЛДАН ХАБАР ҚИЛАДИЛАР

бутун ҳудудида сақланиб қолади. У айни вақтда ССЖИ Президенти билан Россия парламенти раиси эришган аҳдлашувга мувофиқ, Россия ўзининг бюджетини маблағ билан таъминлаш қоидаларини ҳисобга олиб, Иттифоқ қонунини қўлланиш тартибини ўзгартириши мумкин. Айни вақтда жумҳуриятлар билан марказнинг ўзаро даъволари ҳам назарда тутилади.

Қўшма мажлис қатнашчилари Иттифоқ Кенгаши план ва бюджет-молия комиссиясининг раиси В. Г. Кучеренконинг таклифига мувофиқ Иттифоқ ҳукумати бошқа вакилларининг қисқача ахборотларини ҳам тингладилар, улар депутатларнинг кўпдан-кўп саволларига жавоб бердилар.

ССЖИ молия вазири В. С. Павлов муваққат иқтисодий битим лойиҳасини муҳокама қилиш чоғида ҳуқуқ доирасини тақсимлаш ва шунга мувофиқ марказ билан жумҳуриятлар ўртасида даромадлар ва харажатларни тақсимлаш аниқлаб олинганлигини таъкидлади. Жумладан, оборот солиғининг ўттиз фоизини илгари Иттифоқ бюджетига бериш мўлжалланган эди, энди у тўла ҳажмда жумҳуриятларнинг бюджетига ўтказилади. Унинг миқдори умуман мамлакат бўйича 35 миллиард сўмни ташкил этади. Янги йилдан қўлланиладиган савдо-сотиқдан олинадиган янги солиқ, молия вазирининг сўзларига қараганда, мамлакат бюджетига 69 миллиард сўм фойда келтиради. Депутатларнинг кўпчилиги солиқнинг жорий этилиши пулнинг қадрсизланиш жараёнини кескин кучайтиришини ҳисобга олиб, унга қарши чиқмоқда.

ССЖИ Вазирлар Кенгаши давлат ташқи иқтисодий комиссиясининг раиси С. А. Ситарян депутатларга мамлакатдаги валюта билан боғлиқ аҳвол тўғрисида ахборот берди. Унинг сўзларига қараганда, аҳвол ниҳоятда танг бўлиб турибди, экспорт кескин қисқармоқда. Жумладан, план бўйича 1990 йилда 120 миллион тонна нефть экспорт қилинганлиги, бу йил эса унинг ҳажми роппа-роса икки баравар камайиши маълум қилинди.

Ҳукумат аъзоларига, шунингдек турли идораларнинг мажлисда ҳозир бўлган раҳбарларига берилган саволларнинг кўпчилигида муайян бир маъно мужассам бўлган эди: мамлакат Олий Кенгаши бюджет лойиҳасида акс эттирилган жуда катта камомад билан бир вақтда ҳар бир сўмдан иложи борича кўпроқ самарали фойдаланишга умид қилмоқда. Шу муносабат билан ССЖИ Давлат банки бошқарувининг раиси В. В. Геращенко келтирган рақамлар залда жонланиш уйғотди. Бу рақамларда Давлат банки ўтган йили кооператорларга берган қарзларнинг самарадорлиги тавсифлаб берилганди. Бу қарзлар (6 миллиард сўм) харидоргир моллар ишлаб чиқаришни ва хизматларни кўпайтиришни рағбатлантириши кутилган эди. Афсуски, бундай бўлмади. Барча кооперативларнинг бешдан тўрт қисми корхоналарнинг «паноҳида» бўлишди ва ўзларининг дастлабки мақсадларига мутлақо мос келмади.

Қўшма мажлиснинг кечки иккинчи ярми ёпиқ деб эълон қилинди. ССЖИ Мудофаа вазирлиги ва Давлат хавфсизлиги комитетининг раҳбарлари депутатларнинг саволларига жавоб қайтардилар.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ,
В. ШИШЛИН.

Меҳнат жамоаларида

ОМИЛКОРЛАР

ТОШКЕНТДАГИ тажриба-механика экскаватор таъмири корхонасида асосан сув хўжалиги корхоналари учун маҳсулотлар ишлаб чиқарилади. Жумладан, турли сув иншоотлари қурилмалари, экскаваторлар ва уларни созлаш учун ускуналар, вагон-ётоқхоналар тайёрланади.

Корхона ўтган йил режасини адо этди. Лекин бу ўз-ўзидан бўлмади. Чунки заводга бошқа жойлардан келтириладиган хом ашёлар, техник воситалари ўз вақтида етказиб берилмаганлиги учун ишлаб чиқаришда тез-тез узилишлар бўлиб турди. Бироқ, жамоа омилкорлик билан ишлади.

Корхонанинг бу йилги режалари ҳам анча катта. Лекин таъминотчилар билан шартнома тузиш ва мижозлар томонидан буюртма қабул қилиш ишлари ниҳоясига етганича йўқ.

— Ҳозир бу ишни кўнгилдагидек якунлаш учун бор имкониятлардан фойдаланяпмиз, — дейди бизга корхона бош муҳандиси ўринбосари В. И. Кирток. — Шунинг учун бутун эътиборни буюртмачилар билан тузиладиган шартномаларни тез кунларда охирига етказишга қаратганмиз.

Корхонанинг 5-цехи ўтган йилги ўзаро беллашувда ғолиб деб топилган. Цехнинг энг яхши бригадаларидан бири деб Носир Исамуҳамедов бошчилигидаги жамоа эътироф этилди. Улар ўзлари томонидан тайёрланадиган вагон-ётоқхоналарни сифатли ишлаб чиқариб уни буюртмачиларга ўз вақтида етказиб беришяпти. Сўнгги пайтларда бу жамоада ҳам хом ашё танқислиги туфайли ишлаб чиқариладиган маҳсулотлар сезиларли даражада камайиб кетди. Бироқ шунга қарамай, бригаданинг ибратли ишлари, изланувчанлиги хусусида бизга яхши фикрларни айтишди. Бу ерда ишчилар сулоласи вакилларини ҳам учратиш мумкин. Масалан, бу борада биргина Н. Исамуҳамедовлар оиласини қайд этиб ўтиш кифоя. Бу оиланинг уч катта ўғли оталари билан ҳамкорликда мана шу цехда самарали меҳнат қилишяпти.

Бизга ҳикоя қилишларича корхонанинг 6-цехида асосан янги техника ускуналари тайёрланар экан. Бу ерда сув қурилмалари иншоотлари учун янги буюртмалар ишлаб чиқарилар экан. Уларни номма-ном санаб ўтирмай, биз бу техникаларни тайёрлашда фидойилик кўрсатаётган ишчиларнинг кайфияти билан қизиқдик.

— Цехимиз корхонада энг пешқадамлардан бири саналади, — дейди тажрибали ишчи К. Ширинский. — Бу ерда 16 киши меҳнат қилади. Жамоамизнинг ишчилари турли миллат вакилларидан ташкил топганлиги билан ҳам эътиборга моликдир. Лекин ҳаммамиз бир мақсад йўлида ишлаб, зиммамизга юклатилган вазифаларни ўз муддатида адо этишга ҳаракат қиляпмиз. Бу ишда илғорлардан В. Кавешников, И. Гиндулин, К. Акбархўжаевларнинг фидойилигини қайд этиб ўтиш ўринлидир.

М. ОРИПОВ.

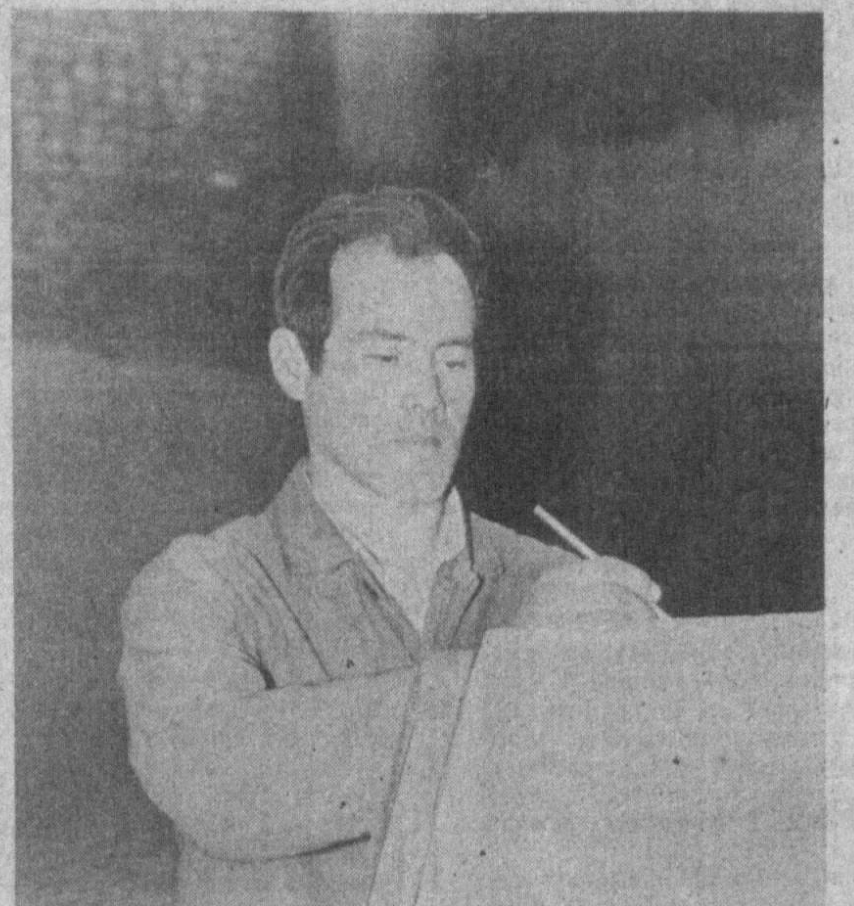

СУРАТЛАРДА: корхонанинг илғор пайвандчиси В. Кавешников (юқорида); дурадгор Х. Тўхтаев (чапда); ўнгдаги суратда эса пешқадам ишчилар К. Акбархўжаев ва Н. Расуловларни кўриб турибсиз.

У. Усмонов суратлари.

Литва ССЖ жамоатчилиги вакиллари билан учрашув

ССЖИ Президенти М. С. Горбачевнинг топширувига биноан 9 январь куни ССЖИ Олий Кенгаши Миллатлар Кенгашининг Раиси Р. Н. Нишонов ва унинг ўринбосари Б. И. Олейник Литва ССЖ демократик-жамоат ташкилотларининг бир гуруҳ вакиллари билан учрашдилар.

Жумҳурият партия, хотин-қизлар, ёшлар, фахрийлар ташкилотлари, илмий ташкилотларнинг, шунингдек меҳнат жамоаларининг 16 нафар вакили Литва маъмурларининг Конституцияга зид, Советларга қарши хатти-ҳаракатлари оқибатида Вильнюсда, Литванинг бошқа шаҳарларида ҳамда манзилгоҳларида жуда мушкул ва хатарли вазият вужудга келгани ҳақида ахборот берди.

Улар Литвада фуқароларнинг энг оддий ҳуқуқлари қўпол равишда бузилаётганига, ҳарбий хизматчилар, уларнинг оила аъзолари, партия, уруш ва меҳнат фахрийлари камситилиб, таҳқирланаётганига, совет жангчиларининг қабрлари оёқ ости қилинаётганига, ёдгорликлар бузиб ташланаётганига, ССЖИ Конституцияси ва қонунларининг асосий қоидалари мутлақо писанд қилинмаётганига алоҳида эътиборни қаратдилар. У ерда маъмурлар қуролли бўлинмалар тузилишига йўл қўйиб бермоқдалар ва ҳатто бу ишни тўғридан-тўғри қўллаб-қувватламоқдалар.

Суҳбат қатнашчилари аслида Литва миллатига мансуб бўлмаган аҳолини жумҳуриятдан қисиб чиқаришга қаратилган кучли, аниқ мақсадни кўзловчи миллатчилик-шовинистлик тарғиботи Литвадаги аҳволни баттар мушкуллаштираётганини таъкидладилар. Жумҳуриятда расмий маъмурлар ўтказаётган сиёсат, шунингдек нарх-навонинг бир неча бор оширилиши аҳолининг оммавий норозилигига сабаб бўлди. Вильнюсда, Клайпедада ва бошқа жойларда ўтказилган норозилик митингларида аҳоли ҳукуматнинг истеъфога чиқишини, жумҳурият Олий Кенгаши ўз раиси В. Ландсбергис бошчилигида ўз ваколатларини соқит этишини талаб қилиб чиқди.

Литва жамоатчилигининг вакиллари фуқароларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, уларнинг хавфсизлигини ва нормал турмуш шароитини таъминлаш учун Литва ССЖда Президент бошқарувини жорий этишни илтимос қилдилар.

(ТАСС).

Факт ва шарҳ

АКАДЕМИЯ САФИ КЕНГАЙДИ

ЖУМҲУРИЯТ ҲУКУМАТИНИНГ ҚАРОРИГА БИНОАН, ЎЗБЕКИСТОН ССЖ ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ СИСТЕМАСИДА ЯНГИ ЙИЛДАН БИР ЙЎЛА ИККИТА ЯНГИ ТАДҚИҚОТ ИЛМГОҲИ ИШЛАЙ БОШЛАДИ. БУЛАР ТИЛШУНОСЛИК МУАММОЛАРИ ВА АДАБИЁТ ИЛМГОҲЛАРИДИР. УЛАР АКАДЕМИЯНИНГ А. С. ПУШКИН НОМЛИ ТИЛ ВА АДАБИЁТ ИЛМГОҲИ НЕГИЗИДА ТАШКИЛ ЭТИЛДИ.

БУ ФАКТНИ ЎЗБЕКИСТОН ССЖ ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИНИНГ АКАДЕМИГИ, ЖУМҲУРИЯТ ХАЛҚ ДЕПУТАТИ, ЯНГИ ИЛМИЙ МУАССАСАЛАРНИ ТУЗИШ ТАШКИЛОТ ҚЎМИТАСИГА РАҲБАРЛИК ҚИЛГАН А. АСҚАРОВ ШАРҲЛАБ БЕРДИ:

— Ўйлашимча, бу воқеа халқимиз, умуман жумҳуриятимиз учун фақат илмий аҳамиятгагина эмас, шу билан бирга сиёсий аҳамиятга ҳам эгадир. Ўзбек халқи тилини ва адабиётини ўрганадиган иккита мустақил марказнинг ташкил этилиши фақат фаннинг эмас, шу билан бирга турмуш тақозоси ҳамдир. Чунки 14 миллиондан зиёд ўзбек яшаётган бизнинг жумҳуриятимиздагина миллий тил ва адабиёт муаммоларини чуқур, ҳар томонлама ўрганиш мумкин. Қолаверса, биз бу фанлар олдида жуда қарздормиз. Хусусан, Ўзбекистон ССЖ Давлат тили тўғрисидаги қонунни амалга оширишда дуч келинаётган қийинчиликлар ҳам тил жараёнларини ўрганишга етарлича эътибор берилмаётганлиги билан боғлиқдир.

Тан олиш керакки, ҳозирга қадар адабиётимиз ҳақида гапирганимизда, у тўғрида биз жуда бир ёқлама тасаввурда эдик. Ахир ҳозирги замон ўзбек адабиёти тўғрисида гапирганда унинг, масалан, Фитрат, Чўлпон, Абдулла Қодирий ва кўплаб бошқа вакилларини четлаб ўтиб бўлармиди.

Мустақил илмгоҳлар ташкил этилганлиги ана шу етилган муаммоларнинг барчасини ҳал қилиш, янги йўналишларда тадқиқот ишлари бошлаш имконини беради. Масалан, адабиёт илмгоҳида Навоий ижоди билан шуғулланадиган янги бўлим ташкил этиш кўзда тутилган. Бу бўлимда шоирнинг ҳаёти ва ижоди, шунингдек у яшаган адабий муҳит ҳар томонлама тадқиқ этилади. Тилшунослик илмгоҳида тамомила янги йўналишларда ишлайдиган бўлимлар ташкил этиш мўлжалланмоқда. Масалан, тажрибавий фонетика ва ўзбек тили муҳандислик тилшунослиги, ономастика ва нутқ маданияти каби бўлимлар шу жумладандир.

Жумҳуриятда иккита янги илмгоҳнинг самарали ишлашини ташкил қилиш учун илмий имкониятлар бор. Лекин, афсуски, улар ҳам ҳозирча катта қийинчиликларни бошдан кечирмоқда. Аввало, янги илмгоҳларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш зарур. Ҳозирча эса янги илмгоҳлар очилгани эълон қилиндию, уларни пул билан таъминлаш илгариги битта илмгоҳ даражасида қолдирилди.

Дастлаб тилшунослик илмгоҳига Алишер Навоий номини, адабиёт илмгоҳига эса Заҳириддин Муҳаммад Бобур номини беришга қарор қилинган эди. Аммо кўпчилик олимлар ўзбек адабиётининг асосчиси Алишер Навоий номи адабиёт илмгоҳига берилиши, тилшунослик илмгоҳига эса филолог олим, турк шевашунослигининг энг қадамий ёдгорлиги бўлган «Турк шевалари луғати»нинг муаллифи Маҳмуд Қошғарий номи берилиши тўғрироқ бўлур эди, деган фикрга келдилар. Асарлари кўпроқ тарихий тусда бўлган буюк аждодимиз Бобур номи эса Ўзбекистон ССЖ Фанлар академиясининг тарих илмгоҳига кўпроқ мос келади.

Б. ҲАСАНОВ,
ЎзТАГ мухбири.

ТО **Бугунги кун нафаси**

ЖУМҲУРИЯТИМИЗДА

◎ Кеча Тошкент тайёрагоҳига илк бор Германия «Кондор» фирмасининг «Боинг — 757» тайёралари қўнди. Улар ГФРдан Ҳиндистон ва Жанубий-Шарқий Осиёнинг бошқа мамлакатларига йўл олаётган эдилар. Бу фирма тайёраларининг бир йил давомида Тошкент тайёрагоҳида қўниб-учиши тўғрисида шартнома ҳам имзоланди.

◎ Ўзбекистонда истиқомат қилувчи қозоқ биродарларимиз «Достик туи» рўзномасининг биринчи сонини олдилар. Унда Ўзбекистон ва Қозоғистон Президентларининг муштарийларга табриклари чоп этилган. Бу рўзнома Ўзбекистон Олий Кенгаши ва Вазирлар Маҳкамаси томонидан ҳафтасига уч марта чоп этилади. Бундан илгарироқ Қозоғистонда ўзбек тилида «Дўстлик байроғи» рўзномаси нашр этила бошланди.

МАМЛАКАТИМИЗДА

◎ Литва Олий Кенгаши озиқ-овқат маҳсулотлари нархини ошириш тўғрисидаги қарор ижросини тўхтатиб қўйганлигига қарамасдан бу ердаги вазият кескин бўлиб турибди. Қатор меҳнат жамоалари ишни тўхтатишди. М. С. Горбачев Литва Олий Кенгашига бу ерда ССЖИ Конституцияси ва Литва ССЖ Конституцияси амал қилишини тўла ҳажмда тиклаш хусусида мурожаат қилди.

◎ Грузия Вазирлар Кенгашининг қарори билан 10 январдан бошлаб вино ва арақлар нархи 75—100 фоизга, чой ва чой маҳсулотлари — 100 фоизга, тамаки — 150 фоизга оширилди.

ХОРИЖДА

◎ Женевада АҚШ давлат котиби Ж. Бейкер билан Ироқ ташқи ишлар вазири Т. Азиз ўртасидаги музокаралар тўла муваффақиятсизликка учради. Олти соат давом этган мулоқотда Форс кўрфазидаги танглики бартараф этиш юзасидан бирор келишувга келинмади. Таангликни тинч йўл билан ҳал қилишга сўнгги бор уриниб кўриш мақсадида бугун БМТ Бош котиби Бағдодга сафар қилиш ниятида.

◎ Сомали пойтахтида исёнкорлар ва ҳукумат қўшинлари ўртасида қонли қўл жанглари давом этаяпти. Ҳозирга келиб шаҳардаги биноларнинг 80 фоизи ракета ва снарядлар томонидан хонавайрон қилинган.

Бугунги кун нафаси ТО

Сиз суратда кўриб турган бу дилбар қиз Салима Мирпўлатовадир. У ёш бўлишига қарамай, «Малика» трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмасида ўзига топширилган вазифаларни яхши бажариб келмоқда.

И. Шербек сурати.

Қишлоқ—шаҳарга

ИССИҚХОНА НЕЪМАТЛАРИ

ТАШҚАРИДА қиш, ичкарида баҳор. Иссиқхона эшигидан ичкарига қадам босишингиз билан димоғингизга баҳор нафаси уфуради. Ранг-баранг гуллар чамандай очилиб ётибди. Уларнинг етилганини узилиб, турли гулдасталар тайёрланади. Зарифа Сотиболдиева, Ўғилжон Мансурбоева, Ниғмат Саъдуллаев, Шуҳрат Раҳимжоновлар бу ишни чаққонлик билан бажаришади. Улар мавсумга 120 минг дона гул тайёрлаб, шаҳарликларга совға қилишга аҳд қилишган эди. Янги йил арафасида 20 минг дона гул етказиб берилган бўлса, бугунгача бу рақам 30 мингдан ошиб кетди.

Қиш фаслида Орджоникидзе ноҳиясидаги «Коммунист» жамоа хўжалиги гул қатори аҳоли дастурхонига кўплаб кўкатлар, лимон, помидор, бодринг тортиқ этиш мажбуриятини олишган. Ҳар куни 1 — 1,5 тонна бодринг, кўплаб лимон сотилмоқда. Ҳозиргача 20 тоннага яқин лимон сотилди.

— Мақсад, қиш фаслида ҳам шаҳарликларни сервитаминқ сабзавот, цитрус мевалари билан таъминлаш, — дейди жамоа хўжалиги раисининг ўринбосари Абдукарим Қорабоев.

И. РУСТАМОВ.

ИЖОДИЙ ГУРУҲ КЎНГИЛЛИЛАРИ

◎ ЎЗБЕКИСТОН ССЖ МУСИҚА ЖАМИЯТИ ТОМОНИДАН АМАЛГА ОШИРИЛАЁТГАН МАДАНИЙ ТАДБИРЛАР ЭЪТИБОРНИ ЎЗИГА ТОРТАДИ.

Жамият ҳузурида балет рақси уюшмасининг ташкил этилиши билан унинг фаолияти янада жонланиб кетди.

Бу ижодий гуруҳга кўпгина жамоалар аъзо бўлиб қўшилдилар. Жумҳуриятимиздаги қатор вилоятлар билан ҳамкорлик ўрнатишга қарор қилдилар. Шу билан бирга Тошкентдаги мусиқа ташкилотлари ҳам ҳамкор бўлиш истагини билдирди.

Мусиқа ўқитувчилари билан яқиндан шуғулланиш тадбирлари ҳам кўрилди. Педагоглар учун уюштирилаётган семинарлар яхши натижалар бермоқда. Энг яхши балет рақкосалари танловлари орқали қатор ёш истеъдодларни аниқлашга муваффақ бўлинмоқда.

С. ОБИДОВА.

«ХЎЖАЙИН»НИ ҚЎМСАШ

РАШИДОВНИ ОҚЛАШ КИМГА КЕРАК?

Кейинги пайтларда Ш. Рашидовнинг номи фанодан борлиққа тез-тез қалқиб чиқмоқда. Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг собиқ биринчи котибини оқлашга бўлган даъватлар турли даражадаги минбарлардан янграмоқда ва у... аниқ мақсадни кўзлаган тадбир тусини олаётир.

Уни Фарғона вилоятидан сайланган бир гуруҳ ССЖИ халқ ноиблари «Коммуна» вилоят рўзномасида (10. 02. 90 й.) биринчилардан бўлиб бошлаб бердилар. Улар «Ўзбекистонга тош отманг» деган дабдабали сарлавҳа остида мурожаат эълон қилиб, гўёки хонаси келиб қолгани учун Ш. Рашидовни ҳам оқлашга уриниб кўрдилар.

Шундан кейин мазкур даъватни Ш. Рашидовнинг юрти — Жиззах вилояти матбуоти илиб кетди. Бу нарса ҳозир ҳам давом этмоқда. Жиззах ноҳия Кенгаши сессияси ва ноҳия коммунистларининг конференцияси ўзларининг юртдошига нисбатан муносабатни қайта кўриб чиқишга чақирди. Бу муносабатни айнан қайси томонга қараб кўриб чиқиш ҳақида эса лом-мим дейилмади.

Иш юришиб кетган эди. Жумҳуриятнинг «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафтаномаси ўзининг бутун бошли саҳифасини партия аппаратининг собиқ ходими Б. Даминовга берди. У «камтар ва доно» даҳо ҳақида кўнгилларни ийдирадиган даражада кўз ёши тўкди.

Ниҳоят, иш Ўзбекистон ССЖ Олий Кенгашигача бориб етди. Бу ерда айрим ноиблар ҳам ўша масалани ўртага ташладилар: Рашидовни оқлаш пайти келмадимикан?..

Одамлар қўйнига бундай тарзда қўл солиб кўриш бекордан-бекорга қилинмаётган эди. Тартибсизликлар ва миллий можаролар даврида кўпгина кишилар «қаттиқ қўл»ни қўмсаб қолдилар. Ўзбекистоннинг гуллаб-яшнаганлигини эса меҳрга тўлиб Рашидов номи билан боғлайдилар. Ўзбек халқи «отаси» фаолиятидаги барча салбий томонлардан эса онгли равишда кўз юммоқдалар.

Келинг, охиригача ҳаққоний бўлайлик: Рашидов жумҳурият миқёсидаги ўзига ўхшаш арбоблардан бирор жиҳати билан фарқ қилмасди. Унинг ўрнида ким бўлмасин, барибир аҳвол ўзгармас эди. Дарҳақиқат, у Ўзбекистонда индустрияни, уй-жой қурилишини ва бошқа тармоқларни ривожлантиришга анчайин куч-ғайрат сарфлади. Аммо биз дадил айта оламизки, айнан у мамлакатда бошқалардан кўра ўзининг шахсий мақсадлари йўлида маъмурий-буйруқбозлик тартибидан ажойиб равишда фойдаланди.

У жумҳурият пешвосидан нималар талаб этилишини тез англаб етди. Ҳокимиятнинг Кремлдаги йўлакларида Бош котиб Л. Брежневга шахсан садоқатли киши сифатида ўзини кўрсатишга муваффақ бўлди.

Пахта яккаҳокимлиги — Рашидов фаолиятининг ҳам самарасидир. Ҳа, пахта деб ноёб нарсалар, пуллар ундирилди. Мамлакатга пахта етказиб берувчи асосий жумҳурият сифатида Ўзбекистон бир томонлама тараққий эта бошлади. Боғ-роғлар қўпорилди, яйловларга чигит экилди. Қишлоқ аҳлининг, айниқса, хотин-қизлар ва мактаб ўқувчиларининг ҳаёти пахта каторгасига айланди. Экин майдонлари ҳолатининг кескин ёмонлашганлиги ҳам пахта тайёрлаш режаси йил сайин ошириб борилишига тўсқинлик қилолмади.

«Хўжайин» томонидан фаол равишда рағбатлантирилиб турилган қўшиб ёзишлар шу тариқа дунёга келган. Ҳали ҳам айрим кишилар, Рашидов булар ҳақида ҳеч нимани билмас эди, дейишда давом этмоқдалар. Бу ёлғон. Улар ҳақида билмаслик мумкин эмас эди. Қўшиб ёзишлар ва порахўрлик, пахта мафияси, унсиз сукут сақлашга қилинган аҳду-паймонлар ва «тиғбозлар»ни таъқиб этиш — буларнинг ҳаммаси рашидовчилар мевасидир. Улар учун энг муҳими дабдаба билан ҳисоб бериш эди.

Ҳар қандай ўзгача фикр қаттиқ таъқиб остига олинарди. Юзлаб кишилар «хўжайин» сиёсатига хайрихоҳ бўлмаганликлари учун қатағон қилиндилар. Қулоқ қоқмай мутега айланган ҳуқуқ-тартибот идоралари унинг ҳар қандай буйруғини лаганбардорлик билан бажарарди. Бунда қонун билан ҳисоблашмай, ахлоқнинг энг оддий нормаларини оёқ ости қилишарди.

Хўш, собиқ «хўжайин»нинг бугунги ҳомийлари ўзбек тилининг ночор аҳволга тушиб қолишига ким сабабчи эканлигини нима учун эсламайдилар? Барча муассасалар ва ташкилотларда ҳужжатлар фақат рус тилида расмийлаштириларди. Ҳар қандай тадбир, ҳато у ноҳия миқёсида бўлсин, барибир рус тилида олиб бориларди. Аҳвол шу даражадаги бемаъниликка бориб қолган эдики, масалан, «Ўзбекфильм» киностудияси сценарийларни фақат рус тилида қабул қиларди. «Байналмилалчи» Рашидов ўз она тилисининг сиёсат, маданият ва санъат соҳаларидан қувиб чиқарилишига кўмаклашди.

Чўнтагида партия билети бор жумҳурият «хони» мана шундай ҳукмронлик қилган эди. Москва эса сукут аломати ризо қабилида уни қўллаб-қувватлаб турди. Бу аччиқ ҳақиқат ва ундан ҳеч қаёққа қочиб қутилиб бўлмайди.

Унинг ҳозирги тарафдорлари Рашидовнинг «пок номи»ни умуман тиклаш учун ҳаракат қилаётганлари йўқ. Амалда барча бўғинларда авторитар ҳокимиятни тирилтириш учун уриниб кўрилди. Албатта, бу илгаригидек хунук шаклда эмас, балки қайта қуриш шиорлари билан яхшилаб ниқобланган хатти-ҳаракатлар орқали амалга ошириляпти.

Жумҳуриятдаги бугунги «барқарорлик» тўғрисида гапирилганда, эҳтимол, мана шу ибора замирида нималар яшириниб ётганлиги ҳақида ўйлаб кўрмоқ лозим. Уни янги турғунлик деб атаган тўғрироқдир. Ҳа, Ўзбекистонда митинглар ва намойишлар бўлмаяпти. Чунки, уларни ўтказиш учун рухсат олишнинг иложи йўқ. Мана, яқиндаги воқеа. Ўзбекистон Демократик партиясининг шаҳар таъсис конференциясини ўтказишга рухсат сўраб ариза берилганда, Тошкент шаҳар ижроия қўмитасининг раиси О. Асқаров қуйидагича жавоб берди: «Ўзбекистон ССЖ мустақиллиги тўғрисидаги Декларацияга мувофиқ, жумҳурият қонунлари ССЖИ қонунларидан устун туради. Шундан келиб чиқиб, ҳозирги пайтда биронта партия ва жамоат ҳаракатлари бўлиши мумкин эмас». Фақат гўл одамгина, эҳтимол, Иттифоқ Конституциясининг янги таҳрирдаги 6-моддаси у ҳолда нимага керак, деб сўраб қолиши мумкин.

Албатта, «хўжайин» даврида ҳам ўзгача фикр юритадиганларни қувғин қилишлар бўлган. Ҳозир эса миллатлараро муносабатларнинг мураккаблиги уларни таъқиб остига олиш учун ажабтовур сабабга айланди. Консерватив аппарат Фарғонадаги маълум воқеалар туфайли рус тилида сўзлашувчи аҳоли ўртасидаги бесарамжонликдан усталик билан фойдаланиб, норасмий ташкилотлар, жумладан, «Бирлик» халқ ҳаракатини олабўжи сифатида тасвирлаб, улар томонидан «миллатчилик хавфи» борлигини пеш қилиб, барча кишилар олдида ўша «қаттиқ қўл» сифатида қалқон бўлишга интилмоқда. Бундай «қаттиқ қўл»лик ҳар қандай тартибсизлик ва фитналарни илдизи билан қўпориб ташлайди.

Бизга «Бирлик» ҳаракати дастурининг ҳамма бандлари ҳам майда миллатлар вакилларига маъқул тушавермаслиги маълум. Маъмурларнинг йўл қўйиб беришлари туфайли айрим кишилар русларни қирғинбарот қилишармиш, деган миш-мишларни зўр бериб тарқатдилар. Шунда «бирликчилар» рус тилида сўзлашувчи аҳолига мурожаат қилиб, бундай ёлғон-яшиқ шов-шувларни фош қилиб ташладилар. Буни ҳеч ким инкор эта олмайди. Жумҳурият Олий Кенгашига ўтган йили баҳорда ўтказилган сайловлар олдидан ҳам шундай бўлган эди. Ва ниҳоят, август ойида русларга қарши навбатдаги миш-мишлар тўлқини кўплаб кишиларнинг кўчиб кетишига яна сабаб бўлганида ҳам биз фош этишда давом этдик.

Бугунги кунда ҳам ҳаққоний ахборот одамларга ҳар доим етиб бораяпти, деб бўлмайди. Жумҳурият раҳбарлари, бир пайтлар Рашидов командаси қилганидек, ўзларининг фикр-мулоҳазаларига, қарашларига тўғри келмайдиган ҳар қандай матбуот чиқишларидан ғижинишмоқда. Афсуски, маҳаллий матбуот уларнинг тўла назорати остидадир. Бу ўринда жамоат фикрини ҳийла-найранг билан шакллантириш қийин эмаслиги тушунарли бўлса керак. Ўзбек демократлари маъмурий-тўрачилик тартибига қарши, янги рашидовчиликка қарши мана шундай қийинчиликлар остида курашмоқдалар. Бу тартиб эса енгилмаяпти.

Б. ТОШМУҲАМЕДОВ,
ЎзССЖ Фанлар академиясининг академиги, ССЖИ ва ЎзССЖ Давлат мукофотларининг лауреати.

А. ПЎЛАТОВ,
техника фанлари доктори.

Ш. ИСМАТУЛЛАЕВ,
физика-математика фанлари номзоди.

Тошкент.
(«Известия», 1991 йил 7 январь).

ҚЎМСАШНИНГ НАРХИ ҚАНЧА?

ЎЗБЕКИСТОНДАГИ БАРҚАРОРЛИК КИМЛАРГАДИР ХАЛАҚИТ БЕРМОҚДА

Ҳар бир рўзнома янги йилдан бошлаб чиқадиган дастлабки сонлари учун ўтаётган йилда тўпланиб қолган, муштарийлар эътиборини жалб этадиган мақолаларини сақлаб қўяди. Тажрибада синалган бу усул неча йиллардан бери қайтарилиб келинмоқда. Ишонмасангиз, бир қанча рўзномаларнинг январь ойида нашр этилган дастлабки сонларини варақлаб кўринг. Ана ўшанда улардаги баъзи мақолалар ғалатилиги, мавзуларнинг янгилиги ва шов-шувларга сабаб бўлиши билан ажралиб турибди. Дарвоқе, бизнинг ҳозирги қайта қуриш давримизда бу энди ноёб воқеа бўлмай қолган.

Чунончи, «Известия» рўзномаси ўзининг бешинчи сонида «Хўжайинни қўмсаш» мақоласини эълон қилиб, шундай қилди. У бу билан ўз ўқувчиларини Шароф Рашидов хусусида янги шов-шувлар айтиш билан ҳайрон қолдириш, айни пайтда бир қатор бошқа муаммоларни тилга олиб ўтишга интилган кўринади.

Бу мақоланинг муаллифлари кимлар? Улар бизнинг юртдошларимиз, «Бирлик» ҳаракатининг ҳамраислари. Дарвоқе, улар норасмий ҳаракатнинг раҳбарлари эканликларини «камтарлик» қилиб тушириб қолдирганлар. Мавриди эмасди, чоғи.

Албатта, мазкур мақолага эътибор бермаслик мумкин эди. Чунки, биз марказий оммавий ахборот воситалари учун Ўзбекистон доимий танқид нишонига айланганлигига ўрганиб қолганмиз. Бу сафар эса индамасликка умуман ҳаққимиз йўқ. Негаки, «Хўжайинни қўмсаш»да жумҳуриятда истиқомат қилувчи барча меҳнаткашлар манфаатларига дахлдор масалалар кўтарилганки, улар барча жамоатчиликни тўлқинлантирмоқда.

Биз холис туриб, мақолани «Известия»дан тўлалигича кўчириб босмоқдамиз. Бу бизни муаллифларнинг нима демоқчи эканликларини кузатиб бориш заруратидан халос этади. Айни пайтда Шароф Рашидовни «оқлаш» тўғрисидаги бутуниттифоқ афсонаси кимга керак бўлиб қолганлигини тушунтириб ўтиришга ҳожат ҳам қолдирмайди.

Демак, афсона ҳақида. У ҳар қандай чала ҳақиқат каби ўз манбаига эга. Булар «Известия»даги мақолада келтирилган: «Уни (марҳумни оқлашни — ред). Фарғона вилоятидан сайланган бир гуруҳ ССЖИ халқ ноиблари «Коммуна» вилоят рўзномасида... бошлаб бердилар», «Жиззах ноҳия Кенгаши сессияси ва ноҳия коммунистларининг конференцияси ўзларининг юртдошига нисбатан муносабатни қайта кўриб чиқишга чақирди», ва ниҳоят «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» жумҳурият ҳафтаномаси ўзининг бутун бошли саҳифасини партия аппаратининг собиқ ходими Б. Даминовга берди. У «камтар ва доно» даҳо ҳақида кўз ёши қилади.

Хуллас, шундай мақолалар эълон қилинган. Кейинчалик «Известия» ёзганидек, Ўзбекистон ССЖ Олий Кенгашининг баъзи ноиблари ҳам ўша масалани ўртага ташладилар: (Рашидовни оқлаш — ред). «Пайти келмадимикан?».

Бу ҳам бўлган. Лекин умуман Шароф Рашидов ҳақидаги масала қаердан пайдо бўлди. Тушунтириб берамиз. Бу — фарғоналикларнинг ССЖИ Олий Кенгаши Миллатлар Кенгаши раиси Р. Нишонов «Известия» иловаси бўлмиш «Союз» (1990 йил 1-сон) ҳафтаномаси мухбири билан қилган суҳбатга билдирган муносабатларидир. Фарғонада чиқадиган «Коммуна» рўзномасида ўтган йилнинг 10 февралида шу вилоятдан сайланган бир гуруҳ ССЖИ халқ ноибларининг «Ўзбекистонга тош отманг!» деган Очиқ хати эълон қилинди. Унда Ш. Рашидовни оқлаш эҳтимоли ҳақида эмас, балки Ўзбекистоннинг яқиндагина раҳбари бўлиб ишлаган Р. Нишоновга даъволар баён этилган, яъни, ноиблар ёв қочса ботир кўпаяди, қабилида иш тутадиган бизда кам эмаслигига ишора қилишган.

Энди Рашидовнинг ўзи ҳақида. Унинг шахсиятига муносабат ҳақида гапирар эканмиз, биз Ўзбекистон Компартияси XXII съезди ва жумҳурият Олий Кенгаши III сессиясида билдирилган баҳоларга қайтиш жоиз деб ҳисоблаймиз. Ўшалардан парча келтирайлик: «Биз Рашидов номи билан боғлиқ бўлган барча салбий нарсаларни қоралаймиз. Бу салбий нарсалар биз учун мақбул эмас. Биз ўтмиш иллатларидан покланишимиз керак. Бусиз олға қараб ҳаракат қила олмаймиз. Шу билан бир қаторда ўша даврдаги қилмишларни эндиликда ҳаётдан кўз юмган битта шахснинг ўзигагина боғлаб қўя олмаймиз...»

Парча келтиришда давом этайлик: «Агар олий адолат мавжуд бўлса, бизнинг эътиқодимизга кўра халқ фикри олий ҳақиқатдир, худди ана шу адолат, худди ана шу ҳақиқат ўша кишининг номи билан боғлиқ бўлган, жумҳурият ҳаётидаги ўзгаришларда катта аҳамиятга эга бўлган улкан ўзгаришларни рад эта олмайди...»

Мана жумҳурият коммунистлари анжумани ва халқ ноиблари сессиясининг юксак минбарларидан туриб берилган баҳолар. Бу баҳолар — бунга имонимиз комил — бирдан-бир тўғри ва мутлақ ҳалол баҳодир.

Аслида ҳам бугунги кунда ҳаёт бўлмаган кишининг номи билан чайқовчилик қилишга, унга хилма-хил таҳқирловчи ёрлиқларни ёпиштиришга, уни айби бўлмаган ишларда айбдорга чиқаришга йўл қўйиб бўлмайди. Биз масаланинг маънавий томони ҳақида тўхталиб ўтаётганимиз йўқ. Ўзини-ўзи ҳурмат қилувчи кишилар марҳум хотирасига балчиқ чапламайдилар. Бундай қилиқни барча халқлар қоралайдилар.

Ўтмишдаги барча иллатларимиз учун бутун айбни ҳаётдан кўз юмганлар гарданига ағдаришга уринмаслик — бу батартиблилик, одоб, бугунги ва эртанги кунимиз учун масъулият демакдир. Хўш, «Бирлик»даги демократларни нималар қониқтирмаяпти? Улар ҳозир ёдгорликлар бўйнига арқон солиб, ағдариш вақти эмаслигини, балки тарихимиз ўн йилликларига баҳо бериш палласи эканлигини барибир идрок этолмаётган кўринишади.

Бекордан-бекорга марҳум хотирасини эслаш ҳамда унинг турғунлик даврини қўмсашнинг бизга кераги йўқ. Худди, шунингдек, уни Ўзбекистонни «руслаштириш»да, ўзбек тилини таъқиб этишда ва бошқа ўзи аслида бўлмаган бемаъни нарсаларда айблашнинг кераги йўқ. «Известия»даги мақола муаллифлари эса мана шу бўлмаган нарсалар ҳақида зўр бериб гапиришга уринадилар. Буларни соғлом фикрлаш деб бўлмайди. Улар «ёлғонни қанча кўп гапирсанг, шунчалик яхши» принципига амал қилганлар. Боз устига марҳум жавоб бера олмайди. «Бирлик» раҳбарлари, уялмайсизми? Шу ҳам инсофданми?

Бугунги қайта қуриш, жумладан, жумҳуриятимиздаги қайта қуриш ўтмиш соясига суянмайди сира. Унинг аниқланган ҳозирги муаммолари етарли. Биз ана шу муаммоларни ҳал этиш учун жипслашишимиз керак. Беқарорликдан, у ёқдан бу ёққа чайқалишдан, аниқ йўлни топа билмасликдан узоқлашишимиз лозим. Афсуски, мамлакатимиз кўпгина минтақаларида шундай вазият ҳукмрон. Ўзбекистон нисбатан осойишта ҳаёт кечирмоқда. Бу нарса унинг мустақиллиги ва мамлакат олдидаги масъулиятида ўз ифодасини топаётир. Гарчи бизда ҳам қўмсашлик пайдо бўлганидан кўз юммаймиз. Яширишнинг ҳожати йўқ, бизда нормал, ишчан ҳокимиятни қўмсаш мавжуд. Усиз иқтисодиётни ҳам, маънавиятни ҳам юксалтириб бўлмайди. Бу «қўмсаш»ни қандайдир шиор билан алмаштирадиган бўлсак, унинг лўнда маъноси қуйидагича: «Мен жумҳуриятда ва мамлакатда мўл-кўлчилик, хотиржамлик ва иноқлик таъминланиши учун ҳар нарсага бардош беришга, ҳамма нарсани қурбон қилишга тайёрман».

«Известия»даги мақола муаллифларида шунга интилиш борми?

Тўғриси, бу ортиқча савол. Мақолада бунга ҳам жавоб берилган. Бу — кўча митингларини қўмсаш, тартиб ва интизом, ўз ишларимиз ва хатти-ҳаракатларимиз учун жавобгарлик талаб этилаётганидан норозиликдир.

Кейинги пайтларда жумҳуриятда қарор топаётган вазият кимларгадир унчалик ёқмаяпти. Бу вазият баҳамжиҳатлик, ошкоралик ва принципиалликка асосланган хотиржамликдан, етти ўлчаб бир кесишдан иборат. Кимлардир ҳамма нарса бебошлик ва тартибсизлик ботқоғига ботишини, айбсиз кишилар қони тўкилишини жуда-жуда истайдилар. Улар одамлар ҳар томонга ҳавотирлик билан назар ташлашларини, бир-бирларига ишонмасликларини хоҳлайдилар. Улар оналарнинг ўз фарзандлари қисмати учун ҳавотирланиб, хотиржам ухламасликларини истайдилар.

Жумҳуриятнинг ҳар бир меҳнаткаши, миллати, ёши, диний эътиқодидан қатъи назар, бу кимсаларнинг қандайлигига, улар юргизаётган сиёсатга баҳо бера оладилар.

Митинглар ва йиғилишлар таъқиқланганлигини рўкач қиладилар. Қаранг-а, демократия йўқ қилинган эмиш... Хўш, бундай митингбозлик эҳтирослари тартибсизликка, безориликка, ўт қўйишларга, жиноятларга ва ҳатто қотилликка айланиб кетса-чи? Оддий халқни ғам-кулфатга қўювчи бундай «демократия» кимга керак, деган савол туғилади. Дарвоқе, рухсат берилмаган кўча митинглари, фақат кўча митингларининг таъқиқланганлиги — халқ ноиблари иродасидир. Демак, бу ўринда ҳам мақола муаллифларида софдиллик ва самимийлик етишмайди. Сайланган ҳокимиятни, бинобарин, ўзимизни, фуқаролик қадр-қимматимизни ҳурмат қилишни қачон ўрганамиз?

Ҳа, Ўзбекистондаги барқарорлик кимларгадир ёқмаяпти. Бу уларнинг томоғига суяк тиқилгандек бўляпти. Шу боис уни «янги турғунлик» деб атадилар. Жумҳуриятда ижобий ўзгаришлар ясаш уларнинг қўлидан келмайди. Шу сабабни «Фарғонадаги маълум воқеалар туфайли рус тилида сўзлашувчи аҳоли ўртасидаги бесарамжонлик»дан фойдаланмоқчи бўлишяпти. Тиниқ сувни яна лойқалатишни жудаям хоҳлашяпти.

Шу ўринда Ўзбекистонда майда миллатларга муносабат тўғрисида тўхталиш жоиздир. «Бирлик» ҳамраиси З. Ҳақназаров ҳамкасблари иштирокида журналистлар олдида туриб, руслар Ўзбекистондан жўнаб кетишлари керак, деб айтмаганмиди? «Бирлик» асосчиларидан бири Д. Ҳасанов (ҳар ҳолда у ўзини шундай деб атайди) Фарғона водийси аҳолисига ниҳоятда шубҳали даъватлар билан мурожаат қилиб, Ўрта Осиё, Афғонистон, Туркия, Эрон ва бизга қўшни бошқа мамлакатлар ҳудудларида буюк Турон тўғрисидаги афсоналарни тарғиб этмаганмиди?

Энди эса «Бирлик» фаоллари бирданига «Известия» саҳифалари орқали жумҳуриятдаги рус тилида сўзлашувчи аҳолининг «қайноқ ҳис-туйғулари»га тегиб, ўзларини уларнинг ҳимоячилари деб эълон қилдилар.

Бундай сиёсий найрангбозлик кимларга мўлжалланган? Мақола муаллифлари бу билан кимни алдамоқчилар? Яна бир савол. Ўзини-ўзи ҳурмат қилувчи ташкилот шунчалик принципсизлик қиладими? У бир кунда ўз позициясини неча марталаб ўзгартиради? Наҳотки шуҳратпарастлик мақсадларига эришиш учун барча воситалар ярайверади, деб ўйлашади.

«Муте маҳаллий матбуот» ҳам улардан ўз насибасини олди. У илгаригидек марказдаги ҳамкасбларига ёқиш учун ҳар қандай, ҳатто киши кўзи илғамайдиган хабарчани ҳам кўчириб босишни бас қилганлиги муҳим эмас экан.

Эндиликда «муте маҳаллий матбуот» бундай тамойилга зарба бермоқда. «Чора-тадбирлар кўришга» шошилмаяпти. Ўз йўлига ва ўз фикрига эга. Уларни беркитмайди ҳам. Аммо ҳамраис докторлар Ўзбекистон матбуоти мустақиллигини тан олишни истамайдилар. Улар бу матбуотни бир пайтлари Рашидов командаси давридагидек, жумҳурият раҳбарларининг итоатгўйи деб ҳисоблашни афзал биладилар.

Масаланинг моҳияти мана қаерда! Марҳумнинг шарпаси жумҳуриятнинг ҳозирги раҳбарлари олиб бораётган йўлни ўзларича талқин этишлари учун керак бўлиб қолди. Бизда эса ишлар ошиб-тошиб ётибди, шарпалар ва хилма-хил афсоналар билан шуғулланишга вақт йўқ.

Шундай экан, ҳаммамиз, қайси партияга мансублигимиздан, қарашларимиз ва нафсониятимиздан қатъий назар, одамларга нима беряпмиз, умумий хонадонимизга қандай қилиб хотиржамлик ва барака келтиришимиз мумкин, деган масала ҳақида ўйлаб кўриш вақти етди.

Етар энди, демократ ҳамраислар! Масала равшан. Дарвоқе, битта муҳим савол бор. Қаттиқ қўлни қўмсаш ва митинглар завқини орзулаш кимларга ва нима учун керак? Ахир, энг асосий масала бунда эмас-ку!

Энг муҳими, карвон ўз йўлидан бормоқда.

(«Совет Ўзбекистони», 1991 йил 11 январь).

Турмуш чорраҳаларида

«Сизнинг дадангиз борми?»

Етимлар уйида бола кўп экан,
У ерда қувончдан нола кўп экан,
Боласидан безор она кўп экан,
Фарёдингни ҳеч ким эшитмас дунё.

НОЯБРЬ ойининг бошлари эди. Шаҳарнинг гавжум жойларидан бирида трамвай кутаётган эдим. Шу пайт абонемент сотадиган касса ёнида турган кўзлари маъюс, ўтган-кетганга жавдираб боқаётган 5 — 6 ёшлар чамасидаги болага кўзим тушди. Мен турган жойда 3-4 киши бор эди. Бола билан ҳеч кимнинг иши йўқ. Мен уни бироз кузатиб турдим. Бола анча пайтгача у ёқ-бу ёққа алангладию-да, овоз чиқариб йиғлашга тушди. Тахминим тўғри чиқди, у адашиб қолган экан. Олдига бориб қўлларидан ушладим. Чўнқайиб ўтириб уни ўзимга қаратдим. Негадир гўдак адасини, ойисини чақириб йиғламас эди. Унинг кўзларига қараш қанчалик оғир эканини сўз билан ифодалашга ожизлик қилади киши.

— Йиғламагин, хўп, адашиб қолдингми, исминг нима? — кетма-кет савол бердим.

— Рустам-а-м, — деди чўзиб.

— Ойинг қани?

У бир оз индамай турдида, секин «йўқ» деди.

— Уйларинг қаерда?

Энди бизнинг атрофимизда 3 — 4 та томошаталаб киши йиғилган эди.

— Мен, мен... кўп болалар билан яшайман, — унинг ўпкаси тўлиб йиғлаб юборди.

Хаёлимдан ўтган гаплар тўғри чиқди. Бундай маъюс боқувчи кўзлар эгаси асосан етимлар бўлишади — ташлаб кетилган тирик етимлар.

— Қайси томондан келдинг, — сўрайман ўзимни базўр тутиб.

У йиғлашдан тўхтаб чап томонни кўрсатди. Мен касага яқинлашиб шу яқин орадаги «Болалар уйи»га қандай бориш мумкинлигини кексароқ паттачи аёлдан сўрадим. У менга қайси трамвайга ўтиришимиз кераклигини тушунтирди. Рустамнинг қўлидан етаклаб трамвайга чиқдим. Ёнма-ён ўтирдик. Ширин болакайни гапга тутдим.

— Рустамжон, дадангборми? — У менга жавдираб қаради:

— Менинг дадам йўқ. Мен билан ётадиган Акмал борку, ўшанинг дадаси бор. Бўйи узу-ун. Ҳар доим келади. Акмалга конфетлар, ўйинчоқлар олиб келади. Бир марта катта танк олиб берган. Акмалдан танкини сўрасам ҳеч бермайди...

Рустам кўпчилик орасида ўсгани учунми, мен билан тез киришиб кетди.

— Сизнинг дадангиз борми?

— Ҳа, — дедим жавобни қисқа ва лўнда қилиб. Чунки менга у яна шундай савол бериб қолишидан қўрқардим. Рустамни бошқа гапиртирмасликка ҳаракат қилиб индамай кетавердим. Зерикди шекилли яна гап бошлади.

— Гули борку, менинг ўртоғим, ўшанинг ойиси бор. Ойиси ҳар доим келади-да, йиғлаб-йиғлаб кетади.

Унинг гапларига чидаш осон бўлмаса-да, ўзимни босишга мажбур эдим. Лекин бўғзимдан бир сўз ҳеч чиқа олмас эди: «Бас қил, жон укажон, бошқа гапирма, маъюс кўзларинг билан менга бунақа қарама».

Биз кўзлаган манзил жуда яқин экан. Трамвайдан тушиб 200 метрча юрган эдик, Рустам қўлимдан отилиб чиқди-да «мана бизнинг уйимиз, мана» деб «Болалар уйи» деб ёзилган панжарали дарвоза томон югуриб кетди. Дарвозанинг бир чеккасидан сирғалиб ичкарига кирди. Кейин бирдан тўхтаб ортига ўгирилди-да, қараб турганимни кўриб жажжи қўлчаларини силкитиб бироз турди, сўнгра майдончада ўйнаётган болалар орасига қўшилиб кетди.

Изимга қайтар эканман, ортимга яна бир бор ўгирилиб қарадим. Атрофи панжара билан ўралган ҳовлида болалар кўзга ташланар, 3 — 4 таси панжарани ушлаганича, кимнидир сабрсизлик билан кутаётгандек йўлга термулиб туришарди. Мен бу ердан тезроқ кетмоқни истардим. Энди назаримда менга бир жуфт эмас, юзлаб маъюс кўзлар жовдираб боқаётгандек бўлаверди. Қадамимни тезлатдим. Атрофга қоронғулик чўккан. Кеч бўлиб қолмасдан манзилимга етмоқ учун маршрутли таксига чиқдим. Кўзимни юмдим — дегунимча ўша ғамгин нигоҳлар кўз олдимда жонланаверди. Бир савол эса қулоқларим остидан ҳеч кетмасди: «Сизнинг адангиз борми?». Шу топда ҳозирги воқеанинг тушга айланиб қолишини, бу туш ҳеч қачон қайтарилмас бўлиб қолишини жуда-жуда истардим.

Барно СУЛТОНОВА.

ИЛК БОР ИЖРО ЭТИЛДИ

⊙ Т. ЖАЛИЛОВ НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ ХАЛҚ ЧОЛҒУ ОРКЕСТРИ РЕПЕРТУАРИ ЯНА БИР НЕЧА АСАР БИЛАН БОЙИДИ.

Ушбу оркестр ва яккахон созандалар учун махсус ёзилган янги асарлар илк бора ижро этилди. Ўзбек композиторларининг асарларини мунтазам равишда тарғиб қилиб келаётган бу жамоа, янги асарлар ижросига масъулият билан ёндошди, асарлар тингловчи қалбига йўл топиши учун муносиб ҳисса қўшмоқда.

Йирик чолғу жанрларида ижод қилиб келаётган таниқли композитор Т. Қурбонов бу гал оркестр учун «Нақшлар» деб номланган туркумдан икки қисмини тақдим этди. Булар миниатюра шаклида яратилган пьесалардир. У Ҳожибеков номидаги 1-жумҳуриятлараро ўтказилган созанда — ижрочилар конкурси лауреати А. Сахиев Р. Хўжаевнинг ғижжак ва оркестр учун ёзган «Орзу» номли асарини ижро этди. Ёш, истиқболи порлоқ созанда талқинидаги бу асар илиқ кутиб олинди.

Ўзбек ва тожик халқининг севимли композиторига айланган Ҳ. Раҳимовнинг иккита асари ҳам ижро этилди. Булардан бири най ва оркестр учун «Армуғон» деб номланган вальс, иккинчиси прима — рубобчилар ансамбли ва оркестр учун «Нақш ва тарона»дир. Тожик миллий оҳанглари руҳида яратилган бу асар тингловчиларда яхши таассурот қолдирди.

Замира СУЮНОВА.

Улар ҳақида ёзилмас эди

«Одамлар

У БОРЛИҚ БИЛАН ТЎҚНАШУВДА

Гарчи биз «фолбин» деган сўзнинг маъносини билсакда, улар ҳақида ошкора ёза олмас эдик. Замона зайли билан «хурофот ботқоғига» ботганлар ҳам кун кўра бошлашди. Муштарийлар талабига кўра улардан бири — фолбин Ҳусанхон Муродуллахон ўғли билан мусоҳабада бўлдик. У асли иштихонлик. Деҳқон фарзанди. Касби алоқачи... Лекин мана етти йилдан бери ром очади: инсоннинг сиҳат-саломатлиги, бахту саодати, фарзанд кўриш-кўрмаслик, инсон тақдири, келажаги, ҳозирги ҳаётингизни ва ҳатто ўтмишингизни ҳам башорат қилади. Ҳозирда у Ибн Сино номли халқ табобати марказида фаолият кўрсатяпти.

— Ҳусанхон, илгари одамлар фолбин-ромчи, кинначи, мунажжим ва бошқа қатор хислатли башоратчиларнинг хизматларидан яширинча фойдаланиб келганлар. Кимгадир бу муолажаларнинг нафи теккан. Бугунги кунда эса беморга руҳий таъсир кўрсатувчилар, фолбинлар, табиблар ҳам замманинг оғзида. Айтинг-чи, бундай хусусият аломатлари сизда қачондан бери пайдо бўлган?

— Онамда шундай истеъдод бор эди. Ёшлигимда томоғим оғриса, қўл урсалар тузалиб қоларди. Биз оилада 12 фарзанд эдик. Шундан мен ва бир қиз қолганмиз. Айтишларича, мени кўп жойларга сиғиниб «топишган» экан. Ўзим ҳам ёшликдан кучли сезиш қобилиятига эга эдим. Бирор нарсани ўйлаб юрсам, албатта шу нарса содир бўларди. Одамнинг рост ёки ёлғон сўзлаётганини, нияти қандай эканлигини шундоққина сезиб турардим. Ёки миямга бир фикр келса, ўша иш токи содир бўлмагунича хаёлимда такрорланаверарди. Лекин унда ёш эдим, ўзимдаги истеъдодни бошқаролмаганман. Қўшинда хизмат қилиб юрганимда, аскар болаларнинг, ёки ҳарбий қисмнинг у ёки бу нарсаси йўқолиб қолса, қаердалигини айтиб, топиб берардим...

— Хуллас, ўзингиздаги бу хислатни қачон бошқара олдингиз?

— Бир куни қаттиқ тобим қочиб қолди. Йигирма кунча яхши юрдим. Кейин бетоблигим яна қайталайверди. Кейин билсам танамдаги нур қуввати ошиб кетаётган экан. Касалхонада ётиб бир туш кўрдим. Оппоқ соқолли нуроний чол мендан сўради: — Ўғлим, нима хоҳлайсан? Тилим калимага келмай қолди. Шунда у: — Сен фолчи бўласан, деб қатъий айтди. «Бу иш оғир» — дедим баъзўр. У эса жавобсиз тезда кўздан йўқолди. Энди иримини қилмасам бўлмасди. 26 ёшимда фолбин Зулайҳо опадан қўл олиб, 21 кун чиллада ўтирдим. Сўнг фолбинлик қила бошладим. Тинимсиз меҳнат, тафаккур туфайли баъзи тажриба ва хулосалар пайдо бўла бошлади...

— Эскидан бир гап бор: фолга ишонма, аммо фолсиз ҳам турма, дейдилар. Ҳар ҳолда бу нарсага кўп берилиб кетиш ҳам яхши эмас. Лекин ҳамма нарсани рад этавериш ҳам тўғримикин...

— Тўғри, ҳамма фол ҳам тўғри чиқади, деб айтиш қийин. Бу кўпроқ фолбин ва унинг ихлосмандига жуда боғлиқ. Фолдаги масала қанча аниқ, ҳаётий бўлса, унинг жавоби ҳам шунга мос келади. Фолбинлар ҳам ўзига хос иш йўналишига эга. Ҳаммаларининг ишлаш усуллари ҳар хил ва улардан оладиган фойда ҳам бир хил эмас.

Айтишадики инсон туғилгандан бошлаб ҳар йили уч марта фол очириб туриши керак. Ундан ўзига тегишли хулоса чиқариб олса, фойдадан холи бўлмайди.

— Албатта бу ҳамма учун шарт бўлмаса керак?

— Албатта, ким лозим топса, марҳамат, фол очдириб юраверсин, унинг эрки.

— Фолбинлик, яъни фол илмини ҳозирги замон илмига асосланиб ўрганиш ҳам мумкинми?

— Мумкин. Лекин бунда кўп нарса мавҳум, ноаниқ бўлади. Тана пок, кўнгил тўғри, киши соғлом, оила, тарбия, атроф-муҳит тоза бўлса кишининг руҳий олами гўзал ва эркин бўла-

«БОБУР»: ЎН КУНЛИК ҚУВОНЧ

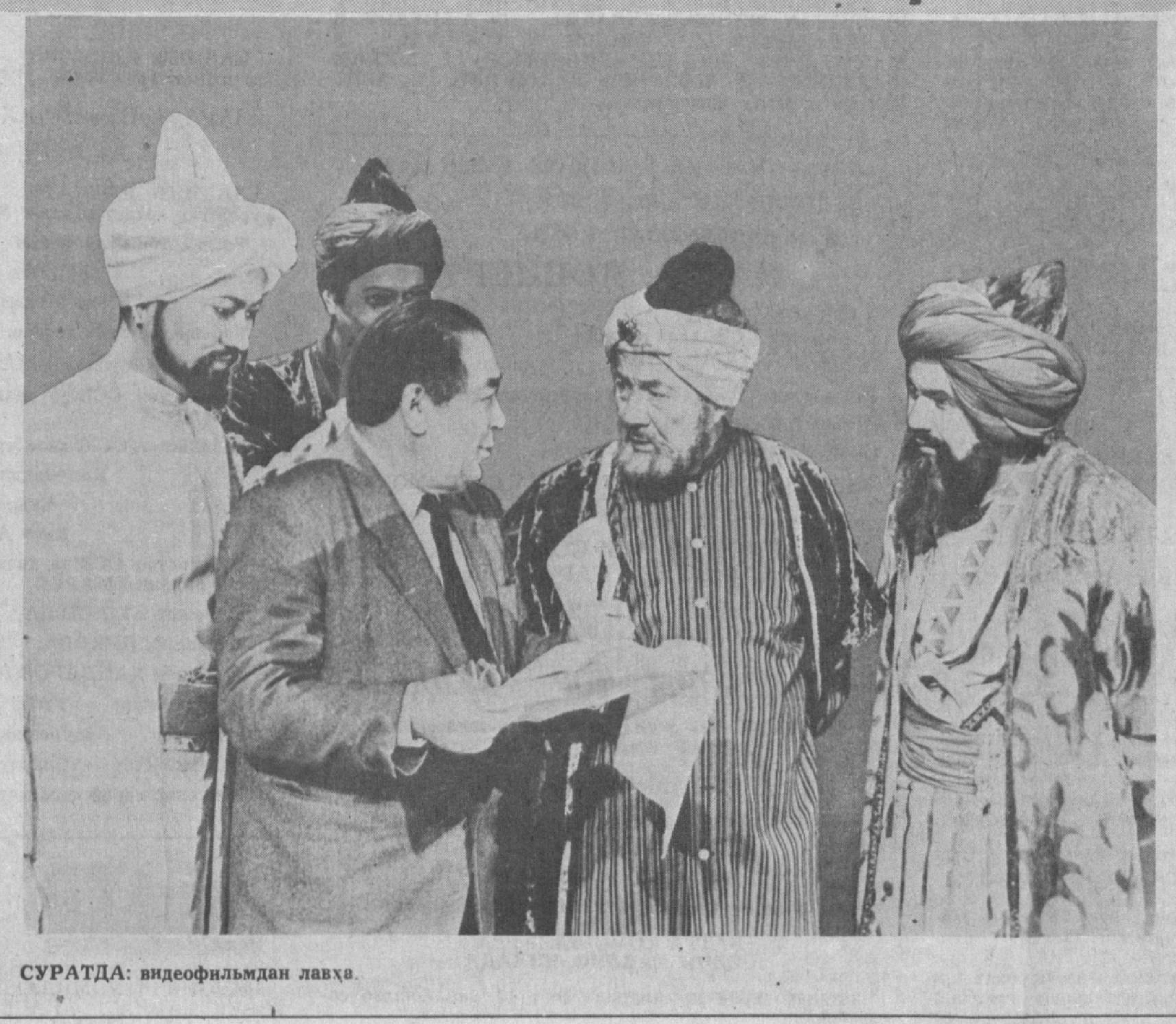

СУРАТДА: видеофильмдан лавҳа.

Фильмгача

ҲАР ГАЛ «Бобурнома»ни қўлга оларканман, шоирнинг ғазалларини, унинг қизи Гулбаданбегимнинг «Ҳумоюнномаъ»сини мутолаа қиларканман, катта ва кичик экранбоп воқеалар сираси, фильм ижодкорлари учун зарур бўлган тафсилотлар, ҳис-ҳаяжон, фикр уйғотадиган мисралар, энг муҳими, Бобурнинг улуғвор сиймоси гавдаланиши эътиборимни тортарди. Улар эстетик завқ бериш билан бир қаторда теле ва кино асари учун мустаҳкам пойдевор бўла оларди. Шу боис техник санъатлар вакиллари ўша бой манбага мурожаат этадиган кунни оз бўлса-да яқинлаштириш ниятида мақола, рисола ва маърузаларимизда «Бобурнома»нинг телевидениега яқинлигини, ўлмас мисралар киночини истиоралар, мазмундор овозли— тасвирий ифодалар излашга ёрдам беришини қайд этиб келардик. Дарҳақиқат, олис ва оғир йўл босиш тафсилотларини, узоқ айрилиқдан кейин Хонзодабегим билан учрашиш дақиқалари, Конибодомнинг табиати, Ҳирот ва Кобул ўртасидаги воқеалар... — шундай ҳамда тарих саҳифаларига ёзилган йирик тўқнашувлар, жанглар тафсилотларини қамраб олган асарни экран санъати шу вақтгача четлаб ўтгани ўта ғайритабиий бир ҳол кўринар эди. Зеро, қомусий билимга эга бўлган олим ва санъаткор Бобур ибратли асарида бой маълумот, ранг-баранг хабар қолдириш билан чекланмаган. Унинг муаллифнинг шахсияти, жисмоний, баъзан эса психологик ҳолати ҳам намоён бўла бориши биз — телевидение назарияси ва амалиёти билан шуғулланаётганларни ҳамиша ҳайратга келтиради. Неча аср муқаддам ёзилган асарда қўлланилган ҳикоя услуби давримизда телевидение томонидан ўзлаштирилиши зарур бўлиб қолди. Акс ҳолда ойнаи жаҳон ўз миллий анъаналаридан, асрий тажрибадан ажраб қолиши хавфи туғилди. Зеро «Бобурнома»да сўз билан таърифланган давр, муҳит, шахс, воқеалар миниатюраларда ўзининг аниқ тасвирий ифодасини топган экан, бунда мусаввирнинг хизматлари катта эканлигини тан оламиз. Айни бир вақтда мўйқалам соҳибининг ижоди унумли, серзавқ бўлиши учун қалам соҳиби ажойиб замин тайёрлаганини ҳамиша ёдда сақлаймиз. Телевидение учун эса бу адабий сюжет ва талқин йўлларини кўрсатибгина қолмай, ҳикоя шаклини ҳам кўрсатиб бериши мумкинлигини ҳис этардик, Шунинг учун ҳам Бобур сиймосини экранда кўришга ошиқардик.

Бу мавзуга, бу тарихий шахс сиймосига кино ҳамда телевидение нуқтаи назаридан ёндошишга шоирнинг ғазаллари, рубоийлари ҳам даъват этарди. Чунки уларда юксак инсоний ҳис туйғуларни самимият билан изҳор этган шоирнинг лирик кайфияти, ғурбатда ғариб ҳолига тушган кимсанинг мураккаб ҳолати, ички кураши зиддиятлари очиқ-ойдин ифода этилган. Бинобарин, теле ёки кинодраматург бу мавзу, бу ҳаяжонли мисраларни экранга ўзига хос шаклда кўчириш йўлларини излаши мумкин. Таъкидлаймиз, «Бобурнома», «Ҳумоюннома» шакл, қаҳрамон, талқин йўлларини кўрсатиб берса, Бобурнинг шеърий мероси телевидение ва кино аҳлида олижаноб ҳис-туйғулар уйғотади, айни бир вақтда, тасвир, овоз, малакали ижро воситалари ёрдамида экранда янги шаклда ифода этилиши зарурлигини эслатиб туради.

Бундай тенги йўқ адабий пойдевор кўпсериялик телевизион фильмлар, видеофильмлар, киноочерклар, йирик бадиий кинополотноларнинг сценарийлари пухта, қизиқарли бўлишини таъминлаши мумкин эди. Жумҳуриятимиз театрларида ижод этаётган ўткир актёрлар ҳамда кинонинг малакали ижрочилари эса муаллифнинг тасаввуридаги сиймоларни экранда гавдалантиришга қодир эканликларига ишонардик. Кино ва телевизион техника эса режиссёрнинг кўрсатмаларини амалга оширишга кўмаклашарди. Видеокамеранинг зийрак объективи кўз илғамас руҳий ҳолатларни ҳам плёнкага муҳрлашга ва оппоқ экранда тасвирлашга қодир эди. Электрон монтаж эса кадр ва лаҳзаларни шеър мисраларидек бир-бирига «қофиядош» қилиб улаб, ихчам ҳолга келтириб яхлит асар бунёд этишга ёрдам берарди... Лекин йиллар давомида бу мавзуга, Бобур ҳаёти ва ижодига мурожаат этиб йирик экран асари яратилмади. Сунъий тўсиқлар бўлди. Уларни енгиш учун ҳаётимизни қайта қуриш, ўтмишга янгича муносабатда бўлиш керак экан. Шундай қилиб, XX асрнинг охирида Ўзбекистон телевидениеси бу тарихий шахснинг қиёфаси, маънавий дунёси, севгиси ва қайғусини ўн сериялик асарида тасвирлашга аҳд қилди. Бу видеофильм янги — 1991 йил кириб келишига ўн икки кун қолганда томошабин диққатига ҳавола қилинди.

Видеофильмни кўра туриб...

ДАСТЛАБКИ кадрларда танланган кийим-кечаклар, ижрочиларнинг ташқи кўриниши, имо-ишораси барчамизга маълум бўлган миниатюраларни эслатди. Шунда биз мусаввир танлаган нафис бўёқлар, эстетик шакллар бизга завқ берибгина қолмай янги, мустақил бадиий асар яратишга кўмаклашганидан хурсанд бўлдик. Дарҳақиқат, «Бобурнома»га ишланган кўпдан кўп жажжи расмларни мазкур насрий асарнинг таркибий қисми сифатида қабул қилиш мумкин. Фильм ижодкорлари ҳам, мусаввирлар ҳам Бобур таърифидан келиб чиққанини, адиб изидан бориб, унинг ҳикоясини бир-бирига узвий боғланган расмларда ҳам акс эттирганини кўрамиз. Шу боисдан миниатюра, грим ва либос танлашда, ижрочиларнинг ҳаракатини белгилашда, мизансаҳналарни аниқлашда жуда қўл келганини мамнуният билан қайд қиламизда, тўққизинчи серияга келиб режиссёр ва рассом миниатюрадаги композицияни ҳам айнан кадрга асос қилиб олишга уринганини кўриб афсусланамиз. Чунки бу ҳолда ҳар бир кадр қурилиш манзаралари, қурувчилар, турли анжом-ашё билан лиқ тўлиб қолган. Бу ўринда миниатюрадан келиб чиқиш, лекин телекамера имкониятларини ҳам ҳисобга олишимиз зарур эди. У тасвирни даврий изчилликка аҳамият берган ҳолда бирма-бир плёнкага муҳрлай олишини, кўз ўнгимизда муттасил ривож эттириб боришини назарда тутиб ўзгача кадрлар композициясини қўллаш ва шу йўл билан янги санъат видеокино талабларига жавоб берадиган эстетик шакллар ҳам ихтиро қилиш мумкин эди.

Воқеалар ривож этиши, қаҳрамонларнинг ёши улғайиши, тарихий шахсларнинг тўқнашуви тобора эътиборимизни тортиб борди. Шунда ёш Бобурнинг шоҳона юриш-туришлари, эгачиси Хонзода билан бўлган суҳбатда ҳам меҳрини, садоқатини, ҳам қатъий иш тута олишини кўриб мамнун бўлдик. Еш ижрочи Дониёр Содиқовга бу ўринда режиссёр катта ёрдам берганини сезиб турамиз. Лекин Бобур Самарқандга илк бор келиб, унинг миноралари, мачит, мадрасалари ҳақида ҳаяжон билан сўзлаганида режиссёр ва операторлар бу кўҳна шаҳарнинг обидаларини шу сўз санъаткори нигоҳи билан тасвирлашга уриниб кўрмаганларидан афсусланамиз ҳам. Лекин бошқа ўринларда муайян бир вазиятни, психологик ҳолатни сўз, ижро ҳамда тасвир билан тўла-тўкис очишга ҳаракат қилинганини ҳам кўрдик. Хусусан, Султон Али Мирзонинг онаси Шайбонийхон ҳийласига учиб, ўз саройини тарк этиши, ўзини бу жаллод қўлига топшираётганини билмай йўлга равона бўлишидан олдин эҳтирос билан айтган сўзларини эсланг. Фарзанд кўрган, лекин бева қолиб олти «тўшакда ёлғиз ётган бу аёл» «Қани энди бир паҳлавон қўйнига олса, зориққан вужудимни қийноққа солса» каби эҳтиросли сўзни айтганида ижро ҳам, камеранинг ҳаракати ҳам талаб даражасида кўринди. Бу саҳна адабий жиҳатдан ҳам, актёр ўйини, мизансаҳна қурилиши жиҳатдан пухта ишланган. Бундай кадрларни бажонидил кўрдикда, айрим ҳолларда оператор камераси объективини кимга қаратиши керак — сўзлаётгангами, тинглаётгангами? — деб ўйлаб ҳам қолдик. Томошабин суҳбат иштирокчиларининг барчасини доимо кадрда бўлишини хоҳлайди, яъни уларни ҳамиша кўриб туришни хоҳлайди. Экран сатҳи ниҳоятда чекланган бўлгани учун оммавий саҳналар, ҳаттоки 6-7 кишини бир йўла кадрга олиб, ҳар бир кишининг ҳолатини кўрсатиб бўлмайди. Юз қиёфаси, қўл, кўз ҳаракати, табассум ёки дарғазаблик ифодаси йирик планда намоён бўлганидагина томошабин қаҳрамоннинг руҳиятидан дарҳол воқиф бўлади. Ана шу ҳолни ёдда сақлаган бош операторлар Тўлқин Қурбонов ва Саидабзал Расулов телеэкранга мос келадиган тасвир яратиш йўлларини излаганлар. Шу билан бирга улар сўзлаётган ва тинглаётганлар ўртасидаги кўз илғамас риштаrange ларни таърифлашда суҳбат моҳияти, динамикасидан келиб чиқишлари зарурлигини ҳам эслатиб ўтамиз.

Видеофильмнинг ҳаяжонли дақиқалари — Бобур ўғли Ҳумоюн билан учрашганида, ота ўғлига ўз меҳрини, фарзанд эса унга садоқатини билдираётганида ҳам вужудга келади. Хусусан «Бобурнома» ҳақидаги суҳбатда фақат асар ёзиш ҳақидаги маълумот берилибгина қолмай, ҳаёт, унинг оқими ва охири билан боғлиқ бўлган китобнинг фалсафий моҳияти ҳақидаги чуқур мулоҳазалар маъюс оҳангда айтилишини эсланг. Ёки ота хаста ўғли ёнида фарёд чекмоқчи бўлиши, лекин иродаси туфайли сўзга, қайғуга эрк бермай зўрланиб айтган бир-икки жумласи билан қайғули дамларини ифода этишини кўринг. Бобур ўғлининг дардини олмоқчи бўлади «мени жонимни ол, азроил, уни қўй...» деб илтижо қилганида сарой аҳли «ўз фарзандига меҳр қўйган подшони энди кўришим... ўғлига келган нақд ажални ўзига олди...» деб якун ясайди.

Бошқа бир қатор лавҳаларда эса Бобур—Абдуқундузовга ажратилган матн ҳаддан зиёд мўлроқ кўринди-ки, бу ҳол ҳикоя сустлашиб кетишига, саҳна мизансаҳналари қўлланилишига ҳам олиб келди. Масалан, видеофильмнинг сўнгги кадрларида Бобур Фазлиддин, Ҳумоюн ҳамда Моҳим билан алоҳида-алоҳида суҳбат қуради. Уч суҳбатдошига айтадиган гапи битта — хасталик, ижодга ташналиқ, тожу тахт ташвиши. Бобур турли сўз, жумлалар билан ана шу дардини узоқ, шошмасдан сўзлайди. Суҳбат ҳам саҳнадагидек қурилади: Фазлиддин кадрдан чиқиб кетиши билан Ҳумоюн киради, ўғил хонани тарк этиши билан Маоҳим ташриф буюради...

Бундай нуқсонларни ҳам учратдик асарда. Лекин ўйга ботган, авлодлар фаришта эмаслигимизни билсин, деб қайғу, аламини билдираётган, айниқса, ижод этишдек бахтга муяссар бўлган шахснинг ёрқин сиймосини кўрганимизда камчиликларни унутдик. Қалам тебратиш орзусида юрган, лекин қилич яланғочлашга, узоқларга сафар қилишга, Ватанидан йироқда яшашга қарор қилган шоҳ ва шоирнинг ички дунёси нақадар мураккаб, зиддиятларга тўла бўлгани ҳақида фикр юритдик. Бугина эмас. Асарнинг эҳтирос билан ёзилган, суратга олинган кадрлари завқ берди, қувонч келтирди.

Фильмдан сўнг

ВИДЕОФИЛЬМНИ кўриб бўлгач, унинг ижодкорлари билан учрашишга зарурият сездик. Тезда телевидение студиясининг хоналаридан бирида давра ясаб узоқ суҳбатлашдик. Асар ютуқлари, сабоқлари, кўпбоблик телеасар яратишнинг «кўпбоблик» ташвишлари тўғрисида мулоҳаза юритилди. Давра суҳбати иштирокчиларининг мулоҳазаларидан айримлари рўзнома саҳифасидан бугун ўрин олди.

Миллионлар эътиборига ҳавола этилган видеофильмнинг аҳамияти ҳақида ўйлаганимизда, у кўпдан кўп ўзбек китобларига экранда иккинчи умр бериш учун имконият борлигини кўрсатади. Айниқса, қатағон қилиниб, асарлари тазйиқ остида бўлган адибларимизнинг асарларига (Чўлпоннинг «Кеча ва кундуз» романини эслатиб ўтайлик) мурожаат этиб киностудиялар амалга ошира олмайдиган ишга киришиш зарурлигини ўн сериялик «Бобур» видеофильми эслатди.

Ҳамидулла АКБАРОВ,
филология фанлари доктори.

ДАМ ОЛИШ ОҚШОМИДА

РЕЖИССЁРГА ТЎРТ САВОЛ

«Бобур» видеофильмининг режиссёри Мақсуд ЮНУСОВ билан суҳбат

— Кўпсерияли видеофильм яратилиши даврида қандай қийинчиликларга дуч келдингиз!

— Иқтисодий қийинчиликларни енгишга кўп куч-қувват, вақт кетди.

— Ўн серияли асарга неча сўм сарфланди!

— 100 минг сўм атрофида.

— Бир серияли бадиий кинофильмга ўрта ҳисобда 600—700 минг сўм сарф этилишини назарда тутсак, сарфланган пулингиз кўп эмас.

— Ҳар битта серия 1 соату 20 минут давом этади. Унга либос, техника, йўл ҳақи — буларнинг ҳаммасига пул тўлаш керак эди.

— Ижодий масаладачи! Сценарий ва фильмга ўн йил сарф этибсиз. Унинг сабоқлари ҳақида гапирсангиз.

— Ўйлайманки, адабий асарлар заминида видеофильм яратмоқчи бўлганлар ёзувчи мурожаат этган материални, даврни, ҳужжатларни ҳам чуқур ўрганиши зарур экан. Шунда сценарийни янада бойитиш, айрим образларга қўшимча тавсия беришга яна бир йўл очилишини амалда кўрдим. П. Қодировнинг «Юлдузли тунлар» романини қадрлаган ҳолда «Бобурнома»га ҳам мурожаат этдик.

— Қандай тилакларингиз бор!

— Тилагим шуки, видеофильм устида ишлаш ниятида юрган режиссёрлар ҳамиша мадад олиб туришсин. Уларнинг ташкилий-иқтисодий масалаларини ҳал этиши осонроқ бўлсин. Менимча, ҳозир бундай асарлар устида ишлайдиганларни бирлаштириб махсус уюшма, гуруҳ ташкил этиш зарур. Шунда режиссёрнинг доимий оператори, фильм директори ва бошқа фикрдошлари, ёрдамчилари, маслаҳатчилари бўлади. Бундай ҳолда режиссёр кўпроқ ижодий масалалар билан шуғулланарди. Ишончим комилки, ҳамкасбларим видеофильмлар учун янги мавзулар излайдилар, театрларга бориб актёрлар танлайдилар, телетехника билан шуғулланадилар. Уларга бу машаққатли йўлда омад тилайман.

ШОИР ДУНЁСИНИНГ МУРАККАБЛИГИ

Муҳаммадали АБДУҚУНДУЗОВ,
бош қаҳрамон ролини ижро этган актёр.

Термиз театрида 40 дан ортиқ роль ўйнадим. Лекин тарихий шахслар сиймосида бирор марта пайдо бўлмаган эдим. Буни устига кино ва телевидениеда роль ўйнаб, тажриба орттирмаган эканман. Шу боисдан Мақсуд Юнусов менга марказий қаҳрамонни топшириб жасорат кўрсатди, деб ўйлайман.

Ишончни оқлаш, мураккаб шахс — Бобурнинг зиддиятларини таърифлаш, тарихий ҳақиқатни бузмай образ моҳиятини очиш учун китобларни қайта-қайта ўқидим. (Биргина «Бобурнома»ни 10 марта ўқиб чиқдим). Ижро техникаси устида ишладим, режиссёр М. Юнусов, актёр Т. Каримов билан суҳбатлашиб кўп маслаҳатлар олдим.

Самарқандга борганимда Гўри-амирни зиёрат қилдик. Темурий ҳукмдорларидан бири Заҳириддин Муҳаммад Бобур сиймосини гавдалантириш арафасида ҳузурида бориб тангри Темур руҳи қўллаб-қувватлашини илтимос қилдим. Ўша дақиқа ҳамиша ёдимда турди, менга далда берди, руҳан қувватлаб турди. Икки чавандоз тўқнашиб отлар тик туриб қолганида, қизишиб уришиб кетганида туёқлари остида майда-майда бўлиб кетишим мумкин эди. Отдан қулаб ерда ётганимда тепамда икки чопқир от оёқларини баланд кўтариб туришганини кўрдим... Бир ўлимдан қолдим.

Бобур дунёсининг мураккаблиги шундаки, у ҳам шоҳ, ҳам шоир. Буни устига беклар билан тил топишишдек мураккаб вазифани ҳал этиши керак. Шеър ёзганида завқ олади, ижод нашидасига тўлиб-тошган дамлар унга ором берди. Мен ҳам худди шундай саҳналарни бажонидил, кўтаринки руҳда ўйнаганим сирини ҳам айтиб беришга ожизман. Қандайдир сеҳрли куч, сирли олам менга илҳом берди, ўша ижод муҳитига сингиб кетгим келди...

ТАШАККУР СИЗГА!

Мавжуда ОРЗИҚУЛОВА,
Фарғона шаҳри, 2-болалар мусиқа мактабининг ўқитувчиси:

— «Бобур» видеофильмини кўриб, мен режиссёр ижодини ва гримчилар меҳнатини ҳамда томошабинга бутун воқеани етказиб берган актёрлар меҳнатини юксак баҳоладим.

Актёрлар ўз ўрнида.

Айниқса турли вилоятлардан таклиф этилган ижодкорларни кўриб хурсанд бўлдим. Элимиз истеъдодларга шунчалик бой!

Видеофильмлардаги Маъмуржон Тўхтасиновнинг қўшиқ ижроси мени воқеаларни идрок этишимга ёрдам берди.

СУРАТГА ОЛИНГАН ЖОЙЛАР

Саидакмал РАСУЛОВ,
видеофильм рассоми:

— Режиссёр билан маслаҳатлашиб очиқ ҳавода, табиат қўйнида ҳам кўпгина эпизодларни суратга олишга қарор қилдик. Демак, танланган ҳар бир жойнинг «Таржимаи ҳоли» бўлиши керак эди. Шу муаммо ҳақида бош қотирдик. Тошкентда, Бухорода, Ўшда, Сочида плёнкага муҳрланган кадрларни кўриб, меҳнатимизга баҳо берарсизлар. Либос чизиш, тикишда миниатюрадан фойдаландик. Актёрлар кўмаклашиб, Бобур даврига мос келадиган кийим-кечакларни излаб, топиб келган вақтлари ҳам кўп бўлди.

Декорацияга келсак, ундан унумли фойдаланишга ҳаракат қилдик. Биринчи декорацияни қуриб уни турли бурчак, минора, ҳужралардан фойдаландик. Режиссёр М. Юнусов билан миниатюрадаги иморатларни студиямизда тиклаган эдик, унда актёрлар ўзларини эркин ҳис этмадилар. У шартли белгилардан ташкил топгани, актёрларни ҳам шундай — шартли ижрога ундади, чамамда. Декорацияни қайтадан ишладик.

...қалбида бир бўшлиқ бор.
КУЧЛИ ПОРТЛАБ, СЎНГРА ТЎЛҒУСИДИР»

ди. Инсон руҳи энг қўзғалувчан ва бетоқат нарса. Шу нарса билан инсонга жон берилган. Руҳ — онгда, руҳ — қалбда, руҳ — танада мавжуд. Лекин руҳнинг асл макони кишининг мавжуд дунёга келган вақтидаги маълум қатлам, ўлчов бирлигида, кенг коинот қаърида-дир. Инсон эса вақт ва маконнинг тўқнашуви инъикосидир.

— Демак, онг, руҳ, қалб, инсон тақдири ўша пайтдаги замон ва макон таъсири маҳсули эканда?

— Ҳа-да, фолбин эса руҳни исканжадан озод қилувчидир. У фақат ерлик (тирик) руҳлар учун эмас, балки само (марҳум) руҳлар учун ҳам бирдек хизмат қилувчидир. Фолга, ҳозирда шов-шув бўлаётган учар ликопчаларга ва баъзи ғайритабиий ҳодисаларга нисбатан бизнинг тушунчаларимиз камлик қилади. Бу бизнинг эркин фикр қила олмаслигимиздандир. Ва яна биз ҳамма нарсани ўзимизнинг ўлчов қонунларимиз билан чамалаймиз. Буюк яратувчи — Оллоҳнинг қонунлари билан яралганимизни ёддан чиқарамиз...

— Биласизми, ҳозир одамларда эътиқод, имон сусайиб кетяпти. Қачон одамлар онгида ўзгариш, бўлади, бир-бирига қачон самимий бўлишаркин?

— Одамларда яқин ўртада кучли ўзгариш бўлади. Бу аслида 1982 йилдан бошланган жараён. Одамзод билан борлиқ ўртасида кучли тўқнашув рўй бериб, кўпгина қадрли бўлган нарсалардан воз кечади. Талайгина илмлар пучга чиқади. Улар сеҳрлашларга ишонмай қўядилар. Чунки онги бир неча баробар ошиб, борлиққа бутунлай бошқача кўз билан қарайди. Меҳр-оқибат, самимият ортади...

— Қайта қуришга қандай баҳо берасиз? Унинг тақдири нима кечаркин?

— Одамлар онгида ўзгариш содир бўлаётгани туфайли қайта қуриш фақат бизда эмас, балки бутун Ер юзида бўляпти. Оврупада бу аллақачон бошланган. Ташқарида эса бир куч бор, у шу воқеаларни тезлаштиряпти.

— Менинг назаримда, одамларнинг юрагида қандайдир бўшлиқ борга ўхшайди. Шу бўшлиқ тўлса, қандайдир ижобий ўзгаришлар бўлармиди?!.

— Ҳақ гап. Бўшлиқ бор. Бу эски эътиқодларимиз танқид қилинавериб, янги эътиқодларимизнинг ҳали ишонч қозонолмаганлиги оқибатидир. Бунга ҳеч ким айбдор эмас. Биз танлаган оқим кучли бўлган, натижада эркин фикрлаш йўқолган. Ваҳоланки, оддий одамлар ўртасида буюклар кўп. Лекин сунъий тўсиқлар уларнинг илҳомини сўндириб қўйган. Буларнинг ҳаммаси қандайдир бир дастурга солинган таъсир орқали бўляпти.

— Дастур кимники?

— Бунга Худонинг тўғридан тўғри алоқаси йўқ. Бу дастур ўз ҳаёт тарзимиздан келиб чиқяпти. Одамларга қарши, бизнинг камолатга етмаслигимиз учун қарши кучлар мавжуд. Қандайдир қора кучлар бор.

— Нима бу, шайтонми?

— Шундай десак ҳам бўлади...

— Инсондан кучли зот борми?

— Биздан ташқари кучли онг бор. Энг кучли Яратувчи Оллоҳ бўлса, иккинчи Яратувчи Инсондир. Менга бир туркий байт айтилган. Бунинг маъносида калит яширин. У эса Ой билан боғлиқ. Байт шундай:

Ой ниҳоли мақбари,
Ширин ниҳоли ахтари.

— Кечирасиз, мумкин бўлса уни Сизга ким айтган?

— Буни менга мен билан боғланиб турувчи парилар айтган. Яъни уларни ишбошқарувчилар дейишади.

— Улар сизга бирор бир нарсани кўрсатишганми?

— Ҳа. Улар юлдузлар буржини, алоҳида юлдузларни ва Ойнинг ўзини шундоққина кўз ўнгимга олиб келиб кўрсатишади...

— Сизга кўрсатадиган «ишбошқарувчи» қанақа ўзи?

— Аёл киши, қиз бола, Сочи калтароқ. Аммо жуда ҳам чиройли. Кам гапиради. Агар бугун кўриниш берса, эртага албатта ҳузуримга одам келади. Уни қандай қабул қилишлигимни айтади.

— Кўпроқ у қачон кўринади?

— Тонгга яқин ёки уйқуга кетиш олдидан.

— Сир бўлмаса айтингчи, Сиз қандай қилиб фол очасиз?

— Мижоз мақсадини айтгач, юқори билан боғланаман. Алоқа ўрнатилади. Мен улардан зарур ахборотларни оламан...

— Сиз «кўзи бор» одамларга ишонасизми? Фалончига «кўз тегибди», бетобмиш деган гаплар тез-тез қулоққа чалинади...

— Бу бор нарса. Шундай — «кўзлик» одамлар бор. Кўзи бор аёлнинг кўзларидан нур отилиб, кишига таъсир қилади.

— Ҳусанхон, мана одамзоднинг ўзи бир жумбоқда. Олимларимиз минг уринмасин, кўриш, эшитиш, ҳид билиш қобилиятларини тўла исботлаб беришолмайди. Булар биз учун мавҳум нарса. Бас, шундай экан, одамзоднинг ўзи қандай пайдо бўлганини ҳам билмаймиз...

— Бисмиллоҳир раҳмонир роҳим. «Қуръон»да ҳам одамнинг яралиши қисман айтилган. Лекин туб очиб берилмаган. Лекин бу инсоният учун абадий жумбоқ бўлиб қолмайди. Бир кун эмас, бир кун ечилиши аниқ...

— «Қуръон»нинг «Монда» сурасида фолбинлик гуноҳ эканлиги кўрсатиб ўтилган экан. Сиз бундан чўчимайсизми?

— Тўғри, шундай гап бор. Лекин уни тўғри тушуна билишлик керак. Пайғамбаримизнинг «Ҳадис»ларида ҳам бу ҳақда гап бор. У мўминлари фол билан шуғулланиб юришларини маъқул кўрмайди. Менинг бандаларим юлдузларга қараб фол очишни, тақдирларини олдиндан билишга бўлган хоҳишларини тарк этолмайдилар, дейилади. Фол билан одамни боғлаш, сеҳрлаш, иситиш, совутиш, керак бўлса кўп ишларни чалкаштириб ташлаш мумкин. Ана бу гуноҳ. Бироқ фол очиб, тафаккур эзгуликка йўғрилса бу савобдир. У гаплар ёмон кишиларга, ёвузликка қарши айтилган фикрлардир.

— Келинг, бир Оролни фол очиб қўйинг. У сувга тўлармикан?

— Масалан, одам биринчи чекканда йўталади, ичганда кўнгли айнийди. Табиат ҳам шундай. Экологик бузилишлар унинг ҳам қилиқ қилишга мажбур этди. Эътиқод бўлса, диёнат бўлса, одамлар бир-бирини англаб етса, ҳар ким ўз вазифасини сидқидилдан адо этса албатта Орол сувга тўлади...

— Фаолиятингиздан бир ишончли мисол келтирсангиз?

— Нарпай районида бир қиз бола йўқолиб қолади. На ўлиги, на тириги бор... Дарҳол воқеани тасаввур қилдим. Аслида у шундай бўлган эди. Боланинг китоб жилди сўкилиб кетган. Онасидан тикиб беришни сўраган. Она эса зарур иш билан банд бўлган, болани жеркиб, бир шапати тортиб юборган. Бола эса ўз ихтиёридан чиққан. Болалар билан қўшилиб чўмилишга борган. Сузишни билмаса ҳам сувга ташлаб чўкиб кетган. Шериклари қўрқиб ҳеч кимга айтишмаган. Сув бўйида эса кўйлаклари ҳам қолиб кетган экан...

— Яна қандай усуллар билан фол очасиз?

— Турлича, ойнага қараб ҳам очаман. Кўздан нур бориб, ойнада воқеа акс этади...

— Касалларни ҳам даволайсизми?

— Ҳа, диагноз қўйишим мумкин. Сабабларини, қандай муолажалар зарурлигини айтаман.

Суҳбатдош Тўхтамурод ТОШЕВ.

◉ «МУСИҚА ШУНДАЙ ЯРАТИЛАДИ».
Н. Муҳаммаджонов сурат-лавҳаси.

Шингил маслаҳатлар

ДАСТЛАБКИ МАШҚ

Ҳаракат — сиҳат-саломатликнинг асосий омили бўлиб, у бутун аъзои-танни ҳаёт омили билан таъминлайди. Қадимги юнонлар тоғдаги қояларга қуйидаги ибратли сўзларни бежиз ёзиб қўйишмаган:

«Кучли бўлай десанг — югур, гўзал бўлай десанг — югур, ақлли бўлай десанг — югур».

Жисмоний машқларни, югуришни, совуқда чиниқишни секин-аста бошлаш керак. Югуришни аста-секин бажара бориб, кейин кучайтириб бориш лозим. Тез юриб сайр қилиш, тушликдан кейин оҳиста юриб кезиш, эрталаб узоқ машқ қилиш, яъни оҳиста қадамлар билан бошлаб, юришни тезлаштириш ва яна майда қадамлар билан тугаллаш лозим.

СОВУҚДА ЧИНИҚИШ

Баданни совуқда чиниқтиришдан чўчимаслик керак. Аммо овқат ва машқлардан кейин эмас, балки эрталабки сайр пайтида, яъни гавда ҳали қизимаган чоғда, югуриш давомида ва бошқа ҳолларда совуқда чиниқиш мумкин. Албатта, ҳамиша меъёрга риоя қилиш керак.

СЕМИЗЛИКДАН ҚУТИЛИШ ОМИЛИ

Оч пайтда қабул қилинган иссиқ обзан (ванна) озишга ва тетик бўлишга ёрдам беради. Чунки иссиқ ёрдамида гавдадаги нам чиқиб кетади, натижада аъзои-тан тетиклашади. Яна, озишни истаган кишилар, оч қоринга жисмоний машқлар қилишлари керак. Бундай кишилар парҳезга: овқатни меъёрда ва сувни ҳам етарлича ичишлари лозим. Озишда эрталаб югуриш фойдали бўлади, кўпроқ пиёда юриб сайр қилиш керак. Ётиладиган ўрин қаттиқроқ, сайр кийимлари енгил бўлгани яхши.

02: хабарлар, ҳодисалар

ДИҚҚАТ: ЖИНОЯТЧИЛАР ҲАЛИ ОЗОДЛИКДА

Илгари хабар қилганимиздек, 6 январда оғир жиноят содир этишда айбланаётган беш маҳбус Тошкент шаҳридаги 1-тергов ҳибсхонаси девори тагидан лаҳм қазиб қочди.

Қулматов кўчасидаги уйлардан бирининг соҳиби тун соат тўртларда кимдир унинг квартираси эшигини очишга зўр бериб ҳаракат қилаётганини пайқаб, уйғониб кетди. Бу нотаниш шахс уй эгасининг «Ким?» деган саволини эшитиб ҳам ўз уринишларини тўхтатмади, аксинча эшикни очишни талаб қилди. Уй эгаси бу бўлса-бўлмаса босқинчилар деб ўйлаб, милицияга телефон орқали хабар қилди.

Хабар ўз вақтида қилинган эди. Киров ноҳия ички ишлар бўлими 1-шаҳар милиция бўлинмаси оператив гуруҳи бир неча дақиқадан сўнг бу ерга етиб келиб, нотаниш кимсани ушлади.

Бироз вақт ўтгач ўз насл-насабини яширишга уринган нотаниш шахснинг исми-шарифи маълум бўлди. Бу 23 ёшли Алижон Миралиев экан. У худди ўша 1-тергов ҳибсхонаси девори тагидан қазилган лаҳм орқали қочган ашаддий жиноятчилардан бирилиги аниқланди. А. Миралиев ўтган йил октябрь ойида Бўстонлиқ ноҳияси тергов органлари томонидан таъмагирлик учун қамоққа олинган эди. Ҳозир у яна тергов ҳибсхонасига қайтарилди. Лекин оғир жиноят содир этишда айбланаётган яна тўрт маҳбус ҳозирча озодликдадир.

Хўш, улар кимлар?

«Оқшом»нинг июнь сонларидан бирида Сергели ноҳиясида ёш аёл ва унинг уч қизи ваҳшийлик билан ўлдирилганлиги, бу жиноятни содир этганлар қўлга туширилганлиги хабар қилинган эди. Ҳибсхонадан қочишга муваффақ бўлганлардан бири — Бўриев ана шу жиноятда айбланмоқда. Яна бир жиноятчи Султонов қотиллик учун қамоққа олинган эди. Прядкин босқинчилик, Казаков эса қуролни қонунсиз равишда сақлаганлиги ва олиб юрганлиги учун қамоққа олинган эдилар.

Шундай қилиб, ашаддий тўрт жиноятчи ҳозир орамизда. Биргина пойтахт ички ишлар органларигина эмас, шунингдек, бутун жумҳурият ҳуқуқ-тартибот ходимлари ҳам бу жиноятчиларни қўлга тушириш учун ҳамма чораларни кўрмоқдалар. Шундай бўлса ҳам ҳибсхонадан қочган жиноятчиларни тезроқ ушлашга кўмаклашиш ҳар бир соф виждонли кишининг бурчи эканлигини таъкидлаб ўтмоқчимиз.

Энди ана шу суратларга диққат билан боқиб, бу қиёфаларни эсда сақлаб қолишга ҳаракат қилинг. Агар бу шахслардан биронтасини учратиб қолсангиз, дарҳол милицияга ёки милициянинг истаган ходимига хабар қилинг.

1-сурат. Бўриев Равшан Асилович, 1964 йилда туғилган, Калинин ноҳиясидаги «Қорасув» шўро хўжалигида ишлаган, Маҳмудов кўчасининг 2-боши берк кўчаси 8-уйида истиқомат қилган.

2-сурат. Султонов Асатулла, 1966 йилда туғилган. номусга тажовуз қилганлиги учун илгари судланган, Ўрта Чирчиқ ноҳиясидаги Ким Пен Хва номидаги жамоа хўжалигида яшаган.

3-сурат. Прядкин Пётр Васильевич, 1959 йилда туғилган. Янгийўл шаҳар, Самарқанд кўчаси, 276-уй, 48-квартирада яшаган.

4-сурат. Казаков Ҳамидулла, 1957 йилда туғилган. Қамоққа олингунга қадар Чимкент вилояти Заводская кўчаси, «Сариоғоч» курортининг 19-уйида яшаган.

А. ЕСЬКОВ,
Тошкент шаҳар ижроия қўмитаси ички ишлар бошқармаси матбуот марказининг ходими.

Муҳаррир
Э. М. ЭРНАЗАРОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

Ўзбекистон ССЖ Маданият вазирлиги
М. Қориёқубов номидаги Ўзбек давлат филармонияси

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ ССЖИ ХАЛҚЛАРИ ДУСТЛИГИ САРОЙИДА

Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллигига бағишланади.

16, 24, 25, 26, 27 ЯНВАРЬ СОАТ 19.30ДА

АЛИШЕР НАВОИЙ РУҲИНИ ШОД ЭТИБ

Шерали Жўраев куйлайди

Чипталар сарой кассаларида соат 11.00дан сотилмоқда.

МАКУЛАТУРА ТОПШИРУВЧИ ФУҚАРОЛАР ДИҚҚАТИГА!

ҚАБУЛ ПУНКТЛАРИДА ҚУЙИДАГИ КИТОБЛАРГА АБОНЕМЕНТЛАР СОТИЛАДИ:

12 ва 13 январь кунлари Д. КАРНЕГИнинг «Қандай қилиб дўст орттириш ва одамларга таъсир ўтказиш мумкин?

12 январда — Д. КАРНЕГИнинг «Қандай қилиб дўст орттириш ва одамларга таъсир ўтказиш мумкин? китобига ҳар бир қабул пунктида 100 тадан;

13 январда — ҳар бир қабул пунктида 200 тадан абонемент берилади.

Д. КАРНЕГИнинг «Қандай қилиб дўст орттириш ва одамларга таъсир ўтказиш мумкин?» китобига бирйўла 20 кг макулатура топширилгандан кейин абонемент берилади ва бу абонементлар унда кўрсатилган китобни олиш ҳуқуқини кафолатлайди.

Китоблар келиб тушиш маромига қараб макулатура топширилган қабул пунктида сотилади.

КИТОБЛАРНИНГ САВДО ТАРМОҒИГА КЕЛИБ ТУШГАНЛИГИ ҲАҚИДА ҚЎШИМЧА ЭЪЛОН БЕРИЛАДИ.

Маълумотлар олиш учун телефон 48-04-93.

МАКУЛАТУРАЛАРНИ ҚАБУЛ ПУНКТЛАРИГА ТОПШИРИНГ!

ТОШКЕНТ ШАҲАР ИШЛАБ ЧИҚАРИШ-ТАЙЁРЛОВ КОРХОНАСИ.

ТАШКИЛОТЛАР ВА ПОЙТАХТ МЕҲМОНЛАРИНИ

15—17 ЯНВАРЬ КУНЛАРИ «ЗЕНИТ—7» ФИРМАЛИ ТЕХНО-САВДО МАРКАЗИДА

(Чехов кўчаси, 10-уй, «Ойбек» метро станцияси)

БЎЛИБ ЎТАДИГАН

УҚАЛАШ МОСЛАМАЛАРИ САВДО-КЎРГАЗМАСИГА

ТАКЛИФ ЭТАМИЗ

ҲАЙДОВЧИЛАР, САЛОМАТ БЎЛИНГ!

Ҳайдовчи ўриндиғидаги уқалаш ёпинчиғи — бизнинг иқлим шароитимизда жуда ҳам зарур мослама бўлиб, унинг тузилиши ҳайдовчи гавдасига тоза ҳаво келиб туришини таъминлайди ва автомобилни ҳайдаш жараёнида ҳайдовчи танасини уқалаб боради.

Уқалаш ёпинчиғи ҳайдовчи ўриндиғига осонгина кийгизилади. Ёрқин, ихчам уқалаш ёпинчиғи автомобиль салонини безаб туради.

УЙ ШАРОИТИДА УҚАЛАШ КЕРАК БЎЛГАНДА-ЧИ? У ҲОЛДА СИЗГА ҚУЙИДАГИЛАР ЁРДАМГА КЕЛАДИ:

Кўп нуқтали, механик уқалаш мосламаси. У бутун гавдани гигиеник уқалашнинг, организмнинг ҳаётий куч-қувватини кўтаришни таъминлайди.

Бундан ташқари, ҳар хил касалликлар ва жароҳатларда органлар ва системаларнинг вазифаларини тиклаш учун ҳам ишлатилиши мумкин.

Ғилдиракли уқалаш мосламаси. Унинг ёрдамида ўзини-ўзи уқалаш модда алмашувини кучайтиради, лимфаларга қон оқиб келишини тезлаштиради ва шунинг оқибатида юрак ишини енгиллаштиради.

«Зенит—7» фирмали техно-савдо маркази соат 10дан 19.00гача ишлайди, танаффус соат 14.00дан 15.00гача. Дам олиш куни — якшанба. Телефон: 54-04-92.

«ВЕКТОР» ЗАВОДИ.
«СОЮЗРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕКЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ КОРХОНАСИ.

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЛЕНИН ОРДЕНЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА

23 ЯНВАРЬ СОАТ 19.00 ДА

АЛИШЕР НАВОИЙНИНГ 550 ЙИЛЛИК ЮБИЛЕЙИГА БАҒИШЛАНАДИ.
АЛИШЕР НАВОИЙ достони оҳанглари асосида
ҲАЙДАР МУҲАММАД ПЬЕСАСИ

ПРЕМЬЕРА

«САБЪАИ САЙЁР»

(икки қисмли афсона).

Саҳналаштирувчи режиссёр — МАРАТ АЗИМОВ.
Рассом — МАРАТ СОҲИБГАРАЕВ.
ССЖИ халқ артисти, ССЖИ Давлат ва Ўзбекистон ССЖ давлат Ҳамза мукофотларининг совриндори З. МУҲАММАДЖОНОВ;
Ўзбекистон ССЖ халқ артисти, ССЖИ мукофотининг совриндори Ё. АҲМЕДОВ;
Ўзбекистон ССЖ халқ артисти Т. ХОНТУРАЕВ;
Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган артистлар С. УМАРОВ, Ҳ. ЮНУСОВ, Р. АВАЗОВ, Б. ҚОСИМОВ, М. ИСМОИЛОВ, М. АБДУҚУНДУЗОВ;
артистлар: Р. КАРИМОВ, П. НОСИРОВ, Р. ЖЎРАЕВ, Г. ИБРОҲИМБЕКОВА, М. МУХТОРОВ, Л. ҚУЛАБДУЛЛАЕВА, М. БОБОТУЛЛАЕВА, Ф. МАСУДОВ, Қ. АБДУРАҲИМОВ, Ҳ. КОМИЛОВ, Ж. ЗОКИРОВ, А. МАҲМУДОВ, Б. МУҲАММАДКАРИМОВ, Б. МУҲАММАДЖОНОВ, Ф. ЖАЛОЛОВ, Ғ. ҲОЖИЕВ, С. АБДУҚУНДУЗОВЛАР қатнашадилар.

АЛИШЕР НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА

15 ЯНВАРЬ СОАТ 19.00 ДА

КАТТА КОНЦЕРТ

ҚАТНАШАДИЛАР:
Ўзбекистон ССЖ халқ артисти
МАЛИКА АҲМЕДОВА
Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган артист
АҲМАДЖОН ШУКУРОВ
ва бошқалар.

ЧИПТАЛАР ТЕАТР КАССАСИДА СОТИЛМОҚДА.

В. И. ЛЕНИН НОМЛИ ССЖИ ХАЛҚЛАРИ ДУСТЛИГИ САРОЙИДА

1991 ЙИЛ 11, 12, 13 ЯНВАРЬ
СОАТ 19.30 ДА

«СУЯНГАНИМ ТОР БЎЛДИ...»

«КАМОЛОТ-89» жумҳурият кўрик-танловининг олий соврини соҳиби

МУҲАММАД ҚАРИМ

«ҚИЗИҚЧИ-89» жумҳурият кўрик-танловининг совриндори

АБДУЛЛА АКБАРОВ

ва журналист Октябрь МЎМИНОВ иштирокида

КАТТА ТОМОШАЛАРГА СИЗНИ ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Чипталар сарой кассаларида соат 11 дан бошлаб сотилмоқда.

Кўпчилик бўлиб келиш учун буюртмалар қабул қилинмоқда.

Қўшимча маълумотлар учун телефон: 45-93-63.

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ ССЖИ ХАЛҚЛАРИ ДУСТЛИГИ САРОЙИДА

4, 5, 6 ФЕВРАЛЬ СОАТ 16 ВА 19.30 ДА

«ФАРҒОНА ТАРОНАЛАРИ»

ЯНГИ КОНЦЕРТ ПРОГРАММАСИ

ҚАТНАШАДИЛАР:

Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти совриндори, «КАМОЛОТ—90» кўригининг ғолиби

ОХУНЖОН МАДАЛИЕВ.

ва хушовоз хонанда

ҚИЛИЧБЕК ТОЖИЕВ

рақкосалар: Гулмира ШИРИНОВА, ва Раъно ЗОКИРОВА.
Программани ЎТКИР СИДДИҚОВ олиб боради.
Касса соат 11 дан 19.00 гача ишлайди.
Телефонлар: 45-92-13, 41-74-30.

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ ССЖИ ХАЛҚЛАРИ ДУСТЛИГИ САРОЙИДА

29, 30, 31 ЯНВАРЬ СОАТ 19.00 ДА
1, 2, 3 ФЕВРАЛЬ СОАТ 16.00 19.30 ДА

ЯНГИ ПРОГРАММА

«ҲАЗИЛ—3»

КУЛГИ ВА ҚЎШИҚ КЕЧАСИ

ҚАТНАШАДИЛАР:

Мирза ХОЛМЕДОВ, Обид АСОМОВ, Ботир МУҲАММАДХЎЖАЕВ, Собит АСОМОВ, Тўхтамурод АЗИЗОВ ва бошқалар.

САҲНАЛАШТИРУВЧИ РЕЖИССЕР — Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган артист, Ҳамза номидаги Давлат мукофоти лауреати АБДУРАШИД РАҲИМОВ.

Чипталар соат 11.00 дан сотилади.
Жамоа буюртмаси қабул қилинади. Телефон 45-85-68.

Ўзбекистон ССЖ Маданият вазирлиги

М. Қориёқубов номидаги Ўзбек давлат филармонияси

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ ССЖИ ХАЛҚЛАРИ ДУСТЛИГИ САРОЙИДА

18, 19 ЯНВАРЬ СОАТ 19.30 ДА

Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллигига бағишланади

«НАВО ВА ШЕЪРИЯТ КЕЧАСИ»

ҚАТНАШАДИЛАР:

М. ТУРҒУНБОЕВА НОМИДАГИ «БАҲОР» ДАВЛАТ ЎЗБЕК ХАЛҚ РАҚСИ АНСАМБЛИ

БАДИИЙ РАҲБАРИ — Ўзбекистон ССЖ халқ артисти Маъмура ЭРГАШЕВА.

Ўзбекистон ССЖ Телевидение ва радио эшиттириш Давлат қўмитасининг

МАҚОМЧИЛАР АНСАМБЛИ

БАДИИЙ РАҲБАРИ — Ўзбекистон ССЖ халқ артисти Абдуҳошим ИСМОИЛОВ.

«ШОДЛИК» ДАВЛАТ АШУЛА ВА РАҚС АНСАМБЛИ

БАДИИЙ РАҲБАРИ — Ўзбекистон ССЖ халқ артисти Дилафруз ЖАББОРОВА.

«ЗАРАФШОН» ДАВЛАТ ФОЛЬКЛОР АШУЛА ВА РАҚС АНСАМБЛИ

БАДИИЙ РАҲБАРИ — Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган артист Шавкат МУҲАМЕДОВ.

Ўзбекистон халқ шоири
Абдулла ОРИПОВ.
Шоир Муҳаммад ЮСУФ.
Ўзбекистон халқ ҳофизи
Фаттоҳхон МАМАДАЛИЕВ.
Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган артист Турғун АЛИМАТОВ.
Ўзбекистон ССЖ халқ артистлари:
Камолиддин РАҲИМОВ,
Ғуломжон ЁҚУБОВ,
Ёқуб АҲМЕДОВ.
Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган артистлар:
Фаҳриддин УМАРОВ,
Мунажот ЙЎЛЧИЕВА,
Феруза СОЛИҲОВА,
Нуриддин ҲАЙДАРОВ.
Программани — Ўткир СИДДИҚОВ олиб боради.
Режиссёр — Абдурашид РАҲИМОВ.
Балетмейстер — Вилоят ОҚИЛОВА.
Чипталар сарой кассаларида соат 11.00 дан сотилмоқда.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА 11/Iда Севгига севги билан, 12/Iда Чио-Чио-Сан (12.00, 19.00).

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 11/1 да Келинлар қўзғолони (19.00).

КИНО

11 ЯНВАРДА

Чайка — «ФАРИШТАНИНГ ЮРАГИ» (16,00, 18,30 21,00).

Тошкент Советининг 50 йиллиги номли — «ОЛИШУВ» (17,00, 19,00), «ПОЕЗДДА БОМБА» (21,00).

Москва — «ҚАСОС ЎТИ» (18,20, 20,40).

К. Ёрматов номли — «109-БЕКАТЛАРДА ТЎХТАМАЙДИ» (тоқ соатларда).

12, 13 ЯНВАРДА

Чайка — «ФАРИШТАНИНГ ЮРАГИ» (11, 16, 18.30, 21.00).

Тошкент Советининг 50 йиллиги номли — «ОЛИШУВ» (11, 13, 15, 17, 19.00), «ПОЕЗДДА БОМБА» (21.00).

Москва — «ҚАСОС ЎТИ» (11, 13.30, 16, 18.20, 20.40).

К. Ёрматов номли — «109 — БЕКАТЛАРДА ТЎХТАМАЙДИ» (тоқ соатларда).

БЛКЁИнинг 30 йиллиги номли — «ШИНА ЧАНГАЛЗОР ҚИРОЛИЧАСИ» (10, 12, 14.00).

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ НАШРИЁТИ

муқовабоп материаллар ва сунъий чармдан ўтказиш ҳужжатлари (пропусклар), гувоҳномалар тайёрлаб бериш учун

ЧЕКЛАНМАГАН МИҚДОРДА БУЮРТМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 33-84-78, 33-90-50.

АҲОЛИ ДИҚҚАТИГА!

ССЖИ Вазирлар Кенгашининг ижозатига мувофиқ 1947—1956 йилларда чиқарилган Давлат заёмлари облигациялари бўйича ҳақ тўлаш муддати

1991 ЙИЛ 15 ДЕКАБРГАЧА УЗАЙТИРИЛАДИ

ССЖИ Жамғармалар банкининг Тошкент шаҳар бошқармаси.

12—13 ЯНВАРЬ СОАТ 9.00 ДА

«ЮБИЛЕЙ» МАРКАЗИЙ СПОРТ ЗАЛИДА

БИРИНЧИ МАРТА ТАЭКВОН-ДО БЎЙИЧА (ИТФ) ЎЗБЕКИСТОН БИРИНЧИЛИГИ ЎТКАЗИЛАДИ

Жумҳуриятнинг етакчи спорт усталари, халқаро турнирларнинг ғолиблари ва нишондорлари қатнашадилар.

Барча хоҳловчиларни ажойиб томошага таклиф этамиз.

Андижон шаҳар Марҳамат район 27-ўрта мактаб томонидан Аҳмедов Қаҳрамон Абдуллажонович номига берилган Г 497432 номерли йўқолган

ЎРТА МАЪЛУМОТ ТЎҒРИСИДАГИ АТТЕСТАТ БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Тошкент шаҳар хотин-қизлар кенгаши кенгаш раисаси Х. Ғ. Қодировага акаси

Абдурашид Соатович ҒУЛОМОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Ташкнига» шаҳар китоб савдоси идораси жамоаси шаҳар китоб савдоси идораси директори Т. Е. Виселковага онаси

Анна Фёдоровна ПАРАМУЗОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ТВ — 14 январь Душанба

● ЎзТВ I

9.00 Кўрсатувлар тартиби.
9.05 Болалар учун. «Бувижонim эртаги» (такрор.).
9.35 «Бойсунда қор эриганда». Фильм-концерт.
10.05 Волейбол бўйича ССЖИ чемпионати.
10.35 «Тақдири азал». Бадиий фильм («Беларусьфильм»).
* * *
18.00 Кўрсатувлар тартиби.
18.05 Янгиликлар.
18.10 Мультфильм.
18.20 «Мушоҳада».
18.50 «Гурунг». Ёшлар мунозараси.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 «Тилга эътибор...».
20.30 «Ахборот».
20.50 «Янги йил базми». Адабий-мусиқий кўрсатув.
21.30 Москва. «Время».
22.15 «Янги йил базми» (давоми).
24.00 Янгиликлар.
00.10 Кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

19.00 Кўрсатувлар тартиби.
19.05 «Ассалому алайкум». Мусиқий ахборот (такрор.).
20.05 «Спринт» (рус тилида).
20.20 Енгил атлетика бўйича ССЖИ кубоги.
21.00 «Ўтмишсиз келажак йўқ».

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

21.30 Москва. «Время».
22.15 «Душанба оқшомида». Бадиий-публицистик видеоканал.

МТ I

7.00 «Тонг» (120+30).
9.30 «Мулоқот».
9.45 «Спрут-4». Олти серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 1-серия.
11.30 Мультфильм.
11.45 «Образ». Юқори синф ўқувчилари учун кўрсатув.
12.30 «ТСН».
12.45 Гитарачи М. Жироле чалади (Аргентина).
* * *
15.35 «ТСН».
15.50 «Мен сизга орзу қилишни ўргатаман». Бадиий фильм.
17.15 Болалар соати (немис тили дарси билан).
18.15 В. О. Ключевский туғилган кунининг 150 йиллигига бағишланган кўрсатув.
19.00 Биз ва иқтисодиёт.
19.30 «Мулоқот».
19.45 «Спрут-4». Телевизион бадиий фильм премьераси. 1-серия.
21.30 «Время».
22.15 П. И. Чайковскийнинг 100 романси.
22.30 Халқ амалий санъати анъаналари ҳақида кўрсатув.
23.15 Россиянинг мусиқий алифбоси.
00.15 «Варлам Шаламов». Менинг бир неча умрим». Телефильм премьераси.

Тунги телевидение

01.05 «Биринчи муҳаббат». Телевизион бадиий фильм.
02.20 Эстрада вернисажи.

● МТ II

9.00 Эрталабки бадантарбия машқлари.

Ўқув программаси

9.15, 10.25 «Ёлғиз лой ҳарф билан». Илмий-оммабоп фильм.
9.35, 10.45 Табиатшунослик. 2-синф. Қишловчи қушлар.
9.55 Итальян тили.
11.05 «Яшил кабутар учун вулқонлар мамлакатига». Телефильм. «Келажак транспорти». Илмий-оммабоп фильм.
11.40 Тарих. 6-синф. Афина бўйлаб сайр.
12.05 «Здоровье».
12.35 «Гран-па». Телевизион бадиий фильм.
14.00 «Русь шон-шуҳратини эслайлик, биродарлар». Мусиқий кўрсатув.
14.35 Хоккей. Ўртоқлик учрашуви. «Ванкувер кэнакс» (Канада) — МАСК. Канададан кўрсатилади.
16.35 «Планета». Халқаро программа.
17.35 «Сиз қандай қурган бўлардингиз?» Телеочерк.
18.10 «Санъаткорнинг қайтиши». Фильм-концерт премьераси.
19.10 Коллаж.
19.15 Хоккей. Ўртоқлик учрашуви. «Ванкувер кэнакс» (Канада) —МАСК. Канададан кўрсатилади. Танаффус пайтида — «Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар!»
21.30 «Время». (сурдо таржимаси билан).
22.15 «Кеча келибоқ». Телевизион бадиий фильм.

ТОШКЕНТ оқшоми

Муассислар: халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва Ўзбекистон Коммунистик партияси Тошкент шаҳар қўмитаси

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона — 32-53-76; хатлар — 33-29-70; 32-53-79; жамоатчилик қабулхонаси — 32-55-83.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

79.000 нусхада чоп этилади. Индекс 64690.
Буюртма: 4728. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.